ΕΣΤΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

1886

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 5—ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπόλιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΘΗΝΗΣΙ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.
1886

Ἀριθ. 545 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΑ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΑ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 8 Ἰουνίου 1886

Ο ΓΟΥΣΤΑΥΟΣ ΕΪΧΤΑΛ
ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

1833—1835

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμ. φύλλον.]

Ἰδοὺ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἔγγραφα, ἅτινα δὲν ἔχουν ἀνάγκην σχολίων. Σημειωτέον μόνον ὅτι πάντα τὰ ἐκ τοῦ γραφείου τῆς Ἀντιβασιλείας προερχόμενα ἐγράφοντο γερμανεστί. Ἐν γένει δέ, ὡς γνωστόν, ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦτο ἡ Γερμανική.

—

«*Βασιλικὴ Ἐπιταγὴ ὑπ' ἀριθμὸν 16,966.*

Πληροφορούμεθα ὅτι πολλὰ μέλη τῆς Σαινσιμωνικῆς Ἑταιρίας συνέρχονται ἄνευ ἀδείας εἰς μυστικὰς συνεδριάσεις. Ἡ Γραμματεία ὀφείλει διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸ ἀτόπημα τοῦτο καὶ νὰ καταδιώξῃ τοὺς ἐνόχους καὶ τοὺς συνενόχους αὐτῶν κατὰ τὰ ἄρθρα 212, 216, 218, 220—222 τοῦ Ποινικοῦ Νόμου. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐρευνῶν καί, χρείας τυχούσης, τῶν καταδιώξεων ὀφείλει νὰ κοινοποιηθῇ εἰς ἡμᾶς ἐντὸς ἑξ ἡμερῶν ἀπὸ σήμερον.

Ἐπειδὴ αἱ τάσεις τῆς Σαινσιμωνικῆς αἱρέσεως ταύτης οὐδόλως συμφωνοῦσι πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου καὶ τῆς νομιμότητος, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἡμετέρα πατρικὴ στοργὴ θέλει νὰ διέπωνται οἱ πιστοὶ ἡμῶν ὑπήκοοι, οὐδέποτε ὀφείλει νὰ δοθῇ εἰς τοὺς αἱρετιστὰς τούτους ἡ ἄδεια τοῦ νὰ ἐξασκῶσι τὰ μηχανήματά των, ἀνάγκη δὲ νὰ ἐπιβλέπωνται αὐστηρῶς. Οἱ παραβάντες τὸ ἄρθρον 212 τοῦ ποινικοῦ νόμου, καθ' ἣν περίπτωσιν εἶναι ξένοι ὑπήκοοι, πρέπει νὰ ἐξωσθῶσιν ἀμέσως τοῦ ἡμετέρου Κράτους.

Ναύπλιον, $\frac{19}{1}$ Σεπτεμβρίου / Ὀκτωβρίου 1834

Ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως
ἡ Ἀντιβασιλεία

V. ARMANSPERG, V. KOBELL, V. HEIDECK.»

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν ὁ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν Ὑπουργὸς ἔσπευσε νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸν *φετφᾶν* τοῦτον, οὐδαμῶς ἐπωφελούμενος τῆς δοθείσης ἑξαημέρου προθεσμίας. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κωλέττη, ὑπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ, ὑποκρύπτει εὐφυεστάτην εἰρωνείαν, ἥτις δυσκόλως θὰ διεξέφυγε τὴν ὀξυδέρκειαν τῶν μελῶν τῆς Ἀντιβασιλείας. Ἐξελληνίζω αὐτὴν ἐκ τῆς μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἐϊχτὰλ ὑπαρχούσης Γαλλικῆς μεταφράσεώς της.

—

«Ναύπλιον, $\frac{20}{2}$ Σεπτεμβρίου / Ὀκτωβρίου 1834

Μεγαλειότατε!

Ἔχω ἀνὰ χεῖρας τὴν Ἐπιταγὴν τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος ὑπὸ ἡμερομηνίαν $^{19}/_{1}$ Ὀκτωβρίου, ἥτις μὲ διατάσσει νὰ λάβω τὰ ἁρμόδια μέτρα πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν μυστικῶν συνεδριάσεων εἰς τὰς ὁποίας, καθ' ἃ λέγεται, συνέρχονται ἐν Ναυπλίῳ διάφορα μέλη τῆς Σαινσιμωνικῆς Ἑταιρίας, καὶ πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐνόχων κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Μέχρις ὥρας ἡ Γραμματεία τῶν Ἐσωτερικῶν οὐδεμίαν ἔλαβεν εἴδησιν περὶ τῶν ὑπὸ τῆς Υ. Μ. ἀναφερομένων ἀτόπων. Ἀλλὰ θὰ ἐνασχοληθῇ πρὸς ἀνίχνευσιν αὐτῶν μεθ' ὅσου ζήλου ἐμφορεῖται, ὁψέποτε πρόκειται περὶ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν πράξεων ἀνθρώπων μυστηριωδῶς κρυπτομένων ἐντὸς τοῦ σκότους. Ἐλπίζω μάλιστα ὅτι ἡ Υ. Μ. θὰ εὐδοκήσῃ νὰ κοινοποιήσῃ εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Γραμματείαν τινὰς τῶν ἐνδείξεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπληροφορήθη περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν καταγγελλομένων ἀτόπων. Οὕτω θὰ διευκολυνθῇ τὸ ἔργον τῶν ἀστυνομικῶν ἀρχῶν, αἵτινες θὰ ἐπιδιώξωσι τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἐνόχων, θὰ ἐξοικονομηθῇ δὲ ἴσως οὕτω καὶ χρόνος πολύτιμος.

Μέχρις οὗ γνωσθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν τοιούτων ἐρευνῶν, θεωρῶ καθῆκόν μου νὰ καθυποβάλω εἰς τὴν Υ. Μ. ὅσας εἰδήσεις ἡ Γραμματεία ἠδυνήθη νὰ περισυλλέξῃ περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι εὑρισκομένων Σαινσιμωνιστῶν.

Κατὰ πληροφορίας ἱκανῶς βασίμους, τὴν σήμερον δὲν ὑπάρχει πλέον καθ' ἑαυτὸ ἑταιρία

Σαινσιμωνική. Αὕτη διελύθη, οἱ δὲ κατὰ καιρὸν χρηματίσαντες μέλη της ἐπανέλαβον τὸν συνήθη βίον, διατηροῦντες, ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τροποποιοῦντες, ἕκαστος τὸ καθ' ἑαυτόν, τὰς ἀρχαίας δοξασίας του.

Ἐκ τῶν πρώην μελῶν τούτων, ἢ ὀπαδῶν, τῆς Σαινσιμωνικῆς ἑταιρίας πέντε, καθ' ὅσον γνωρίζει ἡ Γραμματεία, εὑρίσκονται ἐν Ἑλλάδι, ἤτοι ὁ κ. Γραλλιάρ συνταγματάρχης τῆς χωροφυλακῆς, ὁ κ. Ἐϊχτάλ σύμβουλος τῆς Γραμματείας τῶν ἐσωτερικῶν, καὶ τρεῖς νέοι πρό τινων μηνῶν ἐλθόντες ἐνταῦθα.

Ὁ κ. συνταγματάρχης Γραλλιάρ δὲν εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς Ναύπλιον, ὥστε δὲν δύναται οὗτος νὰ συγκαταλεχθῇ μεταξὺ τῶν ὑπόπτων. Ὁ δὲ κ. Ἐϊχτάλ, ἅμα ἀναλαβὼν τὰ καθήκοντά του, ἔσπευσεν αὐθορμήτως νὰ μὲ διαβεβαιώσῃ ὅτι οὐδεμία τὸν συνέδεεν ὑποχρέωσις πρὸς τὰς παρελθούσας αὐτοῦ σχέσεις, ὅτι εἶχε τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ προσενεχθῇ κατὰ πάντα ὡς προσήκει εἰς πιστὸν καὶ ἀγαθὸν τῆς Υ. Μ. ὑπήκοον, κατὰ δὲ τὰ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ βίου νὰ συμμορφωθῇ ἁπλῶς πρὸς τὰ παραδεδεγμένα. Ἔχω πλήρη ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν παρὰ τοῦ κ. Ἐϊχτάλ δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ἔχω δὲ ἄλλως καὶ τὴν ἀπόλυτον βεβαιότητα ὅτι οὐδεμιᾶς μυστικῆς συνεδριάσεως οἵας δήποτε συμμετέχει.

Μένουσιν οἱ πρό τινων μηνῶν ἐλθόντες τρεῖς νέοι. Ἐξ αὐτῶν ὁ ὀνομαζόμενος Bertrand (¹) ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἄφιξίν του προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐν Ἀττικῇ ἑταιρίας... ὅπως διευθύνῃ τοὺς Μελισταίους ἐργάτας, διαμένει δ' ἔκτοτε ἐκεῖ.

Τὸν δεύτερον, ὀνόματι Jourdan, παρέλαβεν ὁ συντάκτης τοῦ *Σωτῆρος* κ. Σκοῦφος, ὅπως μεταφράζῃ εἰς τὴν Γαλλικὴν τὰ ἄρθρα τῆς ἐφημερίδος του.

Ὁ τρίτος, ὀνόματι Delaury, ἐλπίζει ὅτι θὰ προσληφθῇ ὡς ὑπάλληλος εἰς ἐμπορικόν τι κατάστημα, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ κερδίζει τὰ πρὸς τὸ ζῆν δίδων μαθήματα τῆς Γαλλικῆς γλώσσης.

Κατὰ συνέπειαν, εἰς τοὺς δύο τούτους καὶ μόνους δύναται νὰ στραφῇ ἡ περὶ μυστικῶν ἐν Ναυπλίῳ συνεδριάσεων ὑποψία. Ἀλλὰ περὶ οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν ἐλάβομεν ποτὲ παρὰ τῆς Ἀστυνομίας τὴν ἐλαχίστην δυσμενῆ πληροφορίαν.

Τοιαῦται, Μεγαλειότατε, εἶναι αἱ πρῶται ἔρευναι, τὰς ὁποίας θεωρῶ καθήκόν μου νὰ φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι εὑρισκομένων ἀρχαίων μελῶν τῆς Σαινσιμωνικῆς Ἑταιρίας. Συμμορφούμενος πρὸς τὰς ὁδηγίας τῆς Υ. Μ. θὰ ἐπιβλέπω καὶ θὰ προσπαθήσω παντὶ τρόπῳ νὰ ἀνιχνεύσω τὴν ἀποδιδομένην εἰς αὐτοὺς παρανομίαν, ἐὰν τοιαύτη ὑπάρχῃ.»

—

Αἱ δοθεῖσαι παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ ἐξηγήσεις δὲν ἤρκεσαν ὅπως σώσωσι τὸν Ἐϊχτὰλ τῆς ἐπαπειλούσης αὐτὸν ἀποπομπῆς. Ὑπῆρχον ἀρά γε, ἐκτὸς τοῦ Σαινσιμωνισμοῦ καὶ ἄλλοι λόγοι ἐξηγοῦντες τὴν κατ' αὐτοῦ δυσμένειαν τοῦ κόμητος Ἀρμανσπέργ; Ὁπωσδήποτε, ἓξ ἡμέρας μετὰ τὴν ἄνωθι ἀπάντησιν τοῦ ὑπουργείου, ἡ ἐξῆς διαταγὴ ἐξεδόθη Γερμανιστὶ ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἀντιβασιλείας.

«Ἀρ. 17,320.

Θεωροῦντες ὅτι τὸ προσωπικὸν τῶν συμβούλων παρὰ τῷ γραφείῳ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἶναι ὑπὲρ τὸ δέον πολυάριθμον, ἀπ' ἐναντίας δὲ τὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ἀνεπαρκές, ἀποφασίζομεν νὰ ἐλαττώσωμεν τὸ μὲν κατὰ ἕνα σύμβουλον, ν' αὐξήσωμεν δὲ τὸ δεύτερον κατὰ ἕνα.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, διατάσσομεν νὰ κοινοποιηθῇ πρὸς τὸν κ. Γουσταῦον Ἐϊχτὰλ ἡ ἐκ τῆς ἡμετέρας ὑπηρεσίας παῦσίς του.

Ὡς ὑπουργικὸν δὲ σύμβουλον, ἐπὶ τῷ κεκανονισμένῳ μισθῷ, διορίζομεν τὸν καὶ μέχρι τοῦδε ἐν τῷ Ὑπουργείῳ πρὸς ἄκραν ἡμῶν εὐαρέσκειαν ὑπηρετοῦντα κ. Παναγιώτην Σοῦτσον.

Εἰς ὑπουργικὸς σύμβουλος, κατ' ἐκλογὴν τοῦ ὑπουργοῦ, θὰ συγκάθηται τακτικῶς εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ Γραφείου τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας, θὰ ἐπιβλέπῃ τὰς ἐργασίας του, κτλ.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ $\frac{26}{8}$ Σεπτεμβρίου / Ὀκτωβρίου 1834.»

—

Εἰς τὴν παράδοξον ταύτην διαταγὴν ὁ Κωλέττης ἀπήντησε διὰ τῶν ἑπομένων:

«Ἀρ. Πρ. 7037.

Ἐν Ναυπλίῳ $\frac{28}{10}$ Σεπτεμβρίου / Ὀκτωβρίου 1834

Μεγαλειότατε,

Ἔλαβον τὴν βασιλικὴν διαταγὴν τῆς 26/8 8βρίου περὶ τῆς παύσεως τοῦ Γουσταύου Ἐϊχτὰλ καὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ κ. Παναγιώτου Σούτσου.

Μετ' ἀληθοῦς εὐχαριστήσεως ἔσπευσα νὰ διακοινώσω εἰς τὸν τελευταῖον τὸν διορισμόν του εἰς τὴν θέσιν συμβούλου ἐν τῷ ὑπουργείῳ μου. Διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῶν γνώσεών του ἐγένετο ἄξιος τῆς εὐμενείας ταύτης τῆς Υ. Μεγαλειότητος.

Ὡς πρὸς τὸν κ. Ἐϊχτὰλ ἐνόμισα ὅτι ἠδυνάμην ν' ἀναβάλω τὴν κοινοποίησιν τῆς περὶ αὐτοῦ ληρεΐσης ἀποφάσεως, μέχρις οὗ καθυποβάλω εἰς τὴν Υ. Μ. τὰς ἑπομένας σκέψεις.

Ἀφότου ὁ κ. Ἐϊχτὰλ εἰσῆλθεν ὡς σύμβουλος εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι ἄξιος παντὸς ἐπαίνου διὰ τὸν ζῆλον, τὴν δραστηριότητά του καὶ τὴν εἰς τὴν Υ. Μ. ἀφοσίωσιν. Ἡ ἐξιδιασμένη ἀνατροφή του καὶ ἡ ἄκρα φιλεργία του τὸν ἀνέδειξαν χρησιμώτατον εἰς τὴν ἐν τῷ Γραφείῳ ὑπηρεσίαν, κατέχων δὲ τὴν Γερμανικὴν ἐγίνετο πρὸς τούτοις χρήσιμος διὰ τὴν πιστὴν τῶν βασιλικῶν διαταγῶν μεταγλώττισιν. Χρεωστῶ νὰ προσθέσω ὅτι ἀφότου ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του οὐδέποτε ἐζήτησε τὸν μισθόν του (¹), παραχωρήσας αὐτὸν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον πρὸς ἀγορὰν διοικητικῶν βιβλίων.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους, Μεγαλειότατε, ἐνόμισα ὀρθὸν νὰ ἀναβάλω μέχρι νεωτέρας διαταγῆς τὴν πρὸς αὐτὸν κοινοποίησιν τῆς περὶ παύσεώς του ἀποφάσεως. Διὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ λόγους μετὰ ζωηρᾶς λύπης θὰ ἀποχωρισθῶ ὑπαλλήλου τόσον διακεκριμένου.

Διατελῶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ, Μεγαλειότατε, κτλ. κτλ.

—

Δὲν ὠφέλησεν οὐδὲ αὕτη τοῦ Κωλέττη ἡ ἀπόπειρα πρὸς διάσωσιν τοῦ ὑπαλλήλου του ὡς, φαίνεται ἐκ τῶν δύο ἑπομένων ἐπιστολῶν τοῦ Ἐϊχτὰλ πρὸς τὸν πατέρα του. Ἡ περὶ παύσεώς του διαταγὴ ἔφερεν ἡμερομηνίαν 8 Ὀκτωβρίου, Ε. Ν. Ἡ πρώτη τῶν ἐπιστολῶν χρονολογεῖται

«Ἐκ Ναυπλίου, τὴν 10ην Ὀκτωβρίου 1834.

. . . . . .

Ἤρχισα τὴν μετὰ τοῦ κόμητος συνομιλίαν ἐκφράζων τὴν λύπην μου, διότι πρὸ δύο ἤδη μηνῶν δὲν ἠδυνήθην νὰ γείνω δεκτὸς παρ' αὐτῷ εἰς ἀκρόασιν.—Μὲ ἀπεκρίθη ὅτι ἡ ὑγεία του τὸν ἐμπόδισεν ἀπὸ τοῦ νὰ μὲ δεχθῇ.—Εἶπα ὅτι τότε μὲν ἐπεθύμουν νὰ ἐξηγηθῶ πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς τοὺς λόγους οἵτινες μὲ παρεκίνησαν νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀπὸ τὴν οἰκίαν του, νὰ γνωστοποιήσω τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχω ἀπόφασιν νὰ ρυθμίσω τὴν διαγωγήν μου, καὶ νὰ τεθῶ εἰς τοὺς ὁρισμούς του. Ἀλλὰ *σήμερον* ὁ σκοπὸς τῆς ζητηθείσης ἀκροάσεως ἦτο ἄλλος. Ἐπεθύμουν νὰ μάθω τοὺς λόγους τῆς τοσοῦτον σκληρᾶς καὶ προσβλητικῆς ἀποπομπῆς μου, ὥστε νὰ δυνηθῶ ν' ἀπολογηθῶ, ἐὰν δὲν ἦμην ἔνοχος τῶν ἀποδιδομένων εἰς ἐμὲ μομφῶν, ἢ νὰ ὁμολογήσω τὸ λάθος μου, ἐὰν τῷ ὄντι ἔσφαλα.—Εἰς ταῦτα ὁ Κόμης ἀπεκρίθη προβάλλων κατ' ἀρχὰς τὰ περὶ τοῦ πολυαρίθμου προσωπικοῦ.—Ἀλλὰ τότε πῶς διωρίσθη τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν νέος σύμβουλος, καὶ διατί ὁ τρόπος οὗτος τῆς παύσεώς μου, τόσον ἀπότομος, τόσον ἀντίθετος πρὸς τὰς συνηθείας καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Κυβερνήσεως;—Μοὶ ἀπεκρίθη ὅτι ἐπέκρινον δημοσίως τὰς πράξεις τῆς ἐξουσίας, καὶ ὅτι μία Κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς ὑπαλλήλους της νὰ τὴν προσβάλλωσιν.—Ἀλλ' εἰς τίνα περίστασιν περιέπεσα εἰς τὸ ἄτοπον τοῦτο; ὁποία κατὰ τῆς ἐξουσίας πρᾶξις μοῦ προσάπτεται;

Μετὰ πολλὰ κατώρθωσα ὥστε νὰ μοῦ εἴπῃ ὅτι οἱ λόγοι προσωπικῆς δυσαρεσκείας τοὺς ὁποίους ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐναντίον μου, οὐδαμῶς σχετίζονται πρὸς τὴν παῦσίν μου, ἀλλ' ὅτι ἔχει λόγους τοιούτους· ὕστερον δὲ ἀπὸ πολλὰς ἐπιμόνους αἰτήσεις μου ἐπληροφορήθην ὅτι οἱ λόγοι τῆς δυσαρεσκείας του προέρχονται ἐξ ὁμιλίας μου δῆθεν τινὸς κατ' αὐτοῦ πρὸ τριῶν μηνῶν, ὁμιλίας τὴν ὁποίαν πρόσωπα ἀξιόπιστα τῷ μετέδωκαν, ἀλλὰ ἀφοῦ τοῖς ὑπεσχέθη ὁ Κόμης, ἐπὶ λόγῳ τιμῆς, ὅτι δὲν θὰ εἴπῃ εἰς οὐδένα τὰ ὀνόματά των.

Περιττὸν νὰ σὲ βεβαιώσω ὅτι ἀγνοῶ ἐντελῶς τί ἦτο ἡ ὁμιλία μου αὕτη, ἥτις εἶναι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐφεύρεσις τῶν βαδιούργων, οἵτινες ἐκμεταλλεύονται τοῦ κόμητος τὰς ἀδυναμίας. Ἀπεκρίθην ὅτι ἐὰν ποτὲ τὸν ἀντεπολιτεύθην, ἡ ἀντιπολίτευσίς μου ἦτο φανερά, εὐθεῖα καὶ εἰλι-

---

(¹) Ἐν ἀκριβῶς ἔτος μετέπειτα, ὁ Γάλλος οὗτος ἐξώσθη τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ δύο ἔγγραφα, ἅτινα ὑπάρχουσιν ἐν ἀντιγράφῳ ἐπισυνημμένα εἰς τὰ ἄνωθι, ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ τοῦ μακαρίτου κ. Ἐϊχτάλ. Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν, ὑπ' ἀριθμὸν 24519 καὶ ἡμερομηνίαν 27 Ἀπριλίου/9 Μαΐου 1835, εἶναι σύντομος διαταγὴ (Γερμανιστὶ καὶ αὕτη) περὶ ἐξώσεως ἐκ τοῦ κράτους, ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν, τοῦ Γάλλου Victor Bertrand «καθ' ὃ διὰ τῆς διαγωγῆς του καταστάντος ἀναξίου τῆς ἡμετέρας βασιλικῆς προστασίας.»

Ἰδοὺ ἐν μεταφράσει τὸ δεύτερον:

«Ἀρ. 24862.

ΟΘΩΝ, κτλ.

Ἀποκρινόμεθα εἰς τὴν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 2/14 Μαΐου ἔκθεσιν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, ἀναφορικῶς τῆς ἀπὸ 27 Ἀπριλίου / 9 Μαΐου ἡμετέρας διαταγῆς. Ἐκ τῶν ὁμολογιῶν αὐτῶν τοῦ Γάλλου Victor Bertrand καὶ ἐκ τῶν καταθέσεων τῶν μαρτύρων ἐξάγεται ὅτι οὗτος ἐρράπισεν ἀξιωματικὸν τοῦ στρατοῦ ἡμῶν, ζητήσαντα ἐξηγήσεις κατά τινα βάναυσον διαγωγήν του. Ἐκ της ἕνεκα τούτου γενομένης ἀνακρίσεως ἐξάγεται προσέτι ὅτι ὁ Bertrand ἐφωράθη καὶ ἄλλοτε φέρων ὅπλα ἀπηγορευμένα, ὅτι ἐξύβρισεν ἀξιωματικοὺς καὶ ὑπαξιωματικοὺς τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ, ἐξεφράσθη δημοσίᾳ διὰ τρόπου πάντη ἀνοικείου περὶ τάξεως ὁλοκλήρου τῶν στρατιωτικῶν τούτων καὶ ἐπροσπάθησε νὰ διεγείρῃ τὸ κατ' αὐτῶν μῖσος, ἀποδεικνύων οὕτω τὸν ὀλίγον αὐτοῦ σεβασμὸν πρὸς τοὺς θεσμοὺς καὶ τὴν ἔννομον τάξιν τῆς χώρας.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιβλέψεως πρὸς τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως ἐπιβάλλει τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ κακοκεφάλου τούτου νέου, ὅστις παρὰ τὴν ἄτοπον διαγωγήν του, ἐπιδεικνύει καὶ ἀλλόκοτον ἐνδυμασίαν. Τὸ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπουργεῖον ὀφείλει ἄνευ περαιτέρω ἀναβολῆς νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπὸ 27 Ἀπριλίου/9 Μαΐου ἡμετέραν διαταγήν.

Ἀναμένομεν ἐντὸς τριῶν τὸ βραδύτερον ἡμερῶν τὴν ἀγγελίαν τῶν πρὸς τοῦτο ληφθησομένων μέτρων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13/25 Μαΐου 1835.

Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου προδήλως, νομίζω, ἐξάγεται ὅτι οἱ ἐξυβρισθέντες ἀξιωματικοὶ καὶ ὑπαξιωματικοὶ ἦσαν Βαυαροί. Περὶ τοῦ ἐξωσθέντος ὑβριστοῦ οὐδὲν περιπλέον γνωρίζω.

(¹) Ὁ μισθός του ἦτο δρ. 350 κατὰ μῆνα. Κατὰ σημείωσιν δέ τινα ἐν τῷ ἡμερολογίῳ, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀντιβασιλείας ἐλάμβανε κατ' ἔτος 40,000 φιορίνια, τὰ ἄλλα μέλη τῆς Ἀντιβασιλείας ἀνὰ 20,000, τὰ δὲ παραπληρωματικὰ ἀνὰ 16,000.

κρινής, καὶ ὅτι ποτὲ δὲν ἐξέπεσα εἰς *λόγια* τοιούτου εἴδους.

Εἶχε δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλας διαχύσεις περιέργους. Τὸν ἠρώτησα πῶς ἠδύνατο νὰ θεωρῇ ὡς ὑπὲρ τὸ δέον πολυάριθμον τὸ γραφεῖον τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας, ἐνῷ εἶχε κατὰ νοῦν τόσον μεγάλα σχέδια περὶ ἀποικισμοῦ.—Ἀλλὰ τί ἔπραξε τὸ Γραφεῖον τοῦτο ἀφότου ἐσυστήθη;—Τὸ Γραφεῖον διεκήρυξεν ὅτι δὲν δύναται νὰ πράξῃ τίποτε, ἑνόσῳ δὲν κανονισθῇ ὁριστικῶς τὸ ζήτημα τῆς ἰδιοκτησίας ἐν Ἑλλάδι. Περὶ τούτου δὲ ὑπέβαλε σχέδιον Νόμου, καὶ περιμένει.—Μάλιστα, ὁ Νόμος ἐκεῖνος, τὸ ἀνακάτωμα τοῦτο! (Cette espèce de pot-pourri)—Ἐὰν ἡ ὑμετέρα Ἐξοχότης νομίζει ὅτι τὸ Γραφεῖον τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἶναι ἀνίκανον, θὰ ἦτο καλὸν νὰ δηλώσῃ φανερῶς τὴν περὶ τούτου γνώμην της, ὁπωσδήποτε δὲ ἡ τοιαύτη μομφὴ δὲν πρέπει νὰ ἐπιπέσῃ εἰς μόνον ἐμέ, μήτε νὰ αἰτιολογήσῃ αὕτη τὴν παῦσίν μου.

Ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ παντοίοις τρόποις ἐπροσπάθησα νὰ προκαλέσω ἐκ μέρους του καθαρὰν ἐξήγησιν, εἶπα πρὸς αὐτὸν τὰ ἑξῆς: Ἀγνοῶ εἰσέτι τὰς ὁριστικὰς ἀποφάσεις τῆς ὑμετέρας Ἐξοχότητος ὡς πρὸς ἐμέ. Ἀλλ' ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι αἱ ἀποφάσεις αὗται, εἴτε θελήσῃ ἡ Υ. Ἐξοχότης νὰ μὲ διατηρήσῃ εἰς τὴν θέσιν μου, εἴτε ἀναγκασθῶ νὰ ἀναχωρήσω ἐξ Ἑλλάδος, ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης ἐννοεῖ βεβαίως ὅτι δὲν δύναμαι νὰ συγκατατεθῶ εἰς τὸ νὰ μείνω ἐν ἀγνοίᾳ τῶν λόγων, οἵτινες ἐπροκάλεσαν τὸ κατ' ἐμοῦ ληφθὲν μέτρον, καὶ ὅτι μέχρι τελευταίας στιγμῆς θὰ ἐπιμείνω ζητῶν νὰ μοὶ γείνωσιν οὗτοι γνωστοί, διὰ νὰ δικαιολογηθῶ ἐὰν ὑπάρχῃ δικαιολογίας ἀνάγκη.

Εἰς ἀπάντησιν μοὶ ὑπέδειξεν ὅτι τὸν περιμένουν πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον. Τότε τῷ εἶπα ὅτι παραιτοῦμαι πάσης ἰδέας τοῦ νὰ μείνω εἰς τὴν θέσιν μου, ὅτι ἀποσύρομαι, ἀλλὰ πρὸ τούτου ἔχω μίαν τελευταίαν λέξιν νὰ προσθέσω: ὅτι δὲν θ' ἀπορήσῃ βεβαίως ἐὰν τὸ κατ' ἐμοῦ ληφθὲν μέτρον μοῦ ἀφήσῃ τὴν συναίσθησιν προσωπικοῦ ἀδικήματος.

—

Ναύπλιον 8/20 Ὀκτωβρίου 1834.

Σήμερον ἐπεσκέφθην τὸν κ. Κόβελ. Τῷ διηγήθην καταλεπτῶς τὴν χθεσινήν μετὰ τοῦ Κόμητος συνομιλίαν μου. Μὲ ἤκουσεν ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ἀντιρρήσεως, δηλαδὴ παρεδέχθη σιωπηλῶς ὅτι μοῦ ἠρνήθησαν τὴν ζητηθεῖσαν ἐξήγησιν. Εἶπε μόνον ὅτι τὸ παράπονον τοῦ Κόμητος εἶναι ὅτι ἐξέφρασα μομφὴν διότι δὲν ἐζητήθη *ἡ συγκατάθεσις* τοῦ Ὑπουργοῦ, ὅτι ἡ ἔκφρασίς μου αὕτη ἐπείραξε τὸν Κόμητα, μολονότι ἀνεγνώριζεν ὅτι μετέπειτα τὴν ἀνεκήρυξα ὡς μὴ ἀκριβῆ καὶ τὴν ἐπεξήγησα, ἀντικαταστήσας τὴν λέξιν *συγκατάθεσις* διὰ τῆς λέξεως *γνώμη*. Προσέθεσε δὲ ὅτι ὁ Κόμης μοὶ παρετήρησεν ὅτι τὰ παράπονά μου δὲν ἔχουν *βάσιν, καθόσον ἡ περὶ παύσεώς μου διαταγὴ δὲν μοὶ ἐκοινοποιήθη εἰσέτι*.

Ἀπεκρίθην εἰς τὸν κ. Κόβελ ὅτι ἡ φράσις αὕτη τοῦ Κόμητος εἶναι ἐξ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι λέγονται κατ' οὐδὲν δεσμεύουσαι τὸν λέγοντα· ἠδύνατο νὰ εἶναι ἔνδειξις εὐμενοῦς διαθέσεως ἢ καὶ ἁπλῶς μέσον πρὸς ἀλλαγὴν ὁμιλίας. Ἄλλως δέ, ἐγὼ δὲν ἐζήτουν χάριν, ἢ εὐμένειαν, ἢ συγχώρησιν. Παρεκτὸς δὲ τῶν ἰδιαιτέρων αἰτίων τοῦ ληφθέντος μέτρου, καὶ ἡ γνώμη τὴν ὁποίαν χθὲς ὁ κόμης ἐξέφρασε περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ στατιστικοῦ γραφείου μὲ ἔπειθεν ὅτι ἤμην περιττὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀντιβασιλείας, ὅτι ὁ Κόμης ἐθεώρει τὸ Γραφεῖον τοῦτο ὡς πρᾶγμα ἀπεχθές, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἡσυχάσῃ ἐὰν δὲν τὸ ἐκφορτωθῇ.

Ὡμιλήσαμεν τότε περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Γραφείου. Ἀνεγνώρισα ὅτι οὐδὲν ἔπραξεν, ἀλλὰ τοῦτο διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ τι. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Roujoux ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας συναδεύων τὸν ὑπουργόν, καὶ ὁ Πονηρόπουλος μετέβη εἰς Ἀρκαδίαν. Ἐπὶ τέλους δὲ τὸ Γραφεῖον ἐξετέλεσε τὸ ἔργον του παρουσιάσαν τὸν νόμον περὶ τῆς τακτοποιήσεως τῆς ἰδιοκτησίας ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἐὰν τὸ ἔργον τοῦτο δὲν ἐκαρποφόρησεν εἰσέτι, δὲν πταίει τὸ Γραφεῖον.

Μετὰ ταῦτα ἐπελήφθημεν τῆς ἱστορίας τοῦ Νόμου τούτου καὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀποικισμοῦ. Κατέκρινα δεινῶς τὸν κ. Ἀρμανσπέρ ὡς θελήσαντα νὰ διεξαγάγῃ τὰ τοῦ ἀποικισμοῦ τῆς Ἑλλάδος καθ' ὃν τρόπον ἀπεφάσισε καὶ τὴν μεταφορὰν τῆς πρωτευούσης εἰς Ἀθήνας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο μέτρον, καλὸν καθ' ἑαυτό, ἐλήφθη ὅμως λίαν κατεσπευσμένως. Τὰ τοῦ ἀποικισμοῦ ἐγένοντο ἔτι χειρότερα. Διότι, πρῶτοῦ ἀποκαταστήσωσιν ἰδιοκτήτας τοὺς Ἕλληνας αὐτούς, (βάσιν ταύτην πρωτίστην τῆς εὐημερίας τῆς χώρας), ἠθέλησαν νὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα χιλιάδας οἰκογενειῶν, χωρὶς νὰ προνοήσωσι περὶ αὐτῶν πῶς νὰ μὴ ἀποθάνωσι τῆς πείνης, ἢ νὰ μὴ καταστραφῶσιν ἐκ τῆς ζηλοτυπίας τῶν ἐγχωρίων· ἀνέφερα ὅσας δυσκολίας ἀπηντήσαμεν κατὰ τὴν σύστασιν τῶν ἀποικιῶν τοῦ Πεταλιδίου, τῆς Ἐρετρίας, τῶν Σαμίων ἐν Εὐβοίᾳ κτλ, δυσκολίας προερχομένας ἐκ τῆς παρούσης θέσεως τοῦ ζητήματος τῆς ἰδιοκτησίας ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἀπέδειξα τὸ ἄτοπον τοῦ νὰ ἀναμιγνύηται ἡ προσωπικὴ φιλαυτία τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Κυβερνήσεως εἰς ζητήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ εἶναι οὗτος ἁπλῶς καὶ μόνον κριτὴς ἀμερόληπτος... Εἰς ὅλα ταῦτα σιωπὴ παντελής, σιωπὴ ἐμφαίνουσα συναίνεσιν.

Ἀναχωρῶν παρεπονέθην καὶ πάλιν διὰ τὴν

ἄρνησιν πάσης ἐξηγήσεως, ἐπανέλαβα δὲ ὅτι εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ παραιτηθῶ τῆς ὑπηρεσίας. Ὑπάρχει, εἶπα ἐπὶ τέλους, μυστικόν, τὸ ὁποῖον νομίζω ὅτι γνωρίζω, ἂν καὶ δὲν μοῦ τὸ λέγουν.—Μὲ ἐβίασε νὰ ἐξηγηθῶ.—Δὲν ἦλθε τίποτε ἐκ Μονάχου;—Μ' ἐβεβαίωσε διὰ λόγου τιμῆς ὅτι ὄχι.—Τότε λοιπὸν ἡ παῦσίς μου, ἐὰν δὲν εἶναι μέτρον πολιτικόν, εἶναι αἴνιγμα. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδοθῇ εἰς *λόγια* μόνον.—Ἠμπορεῖ, ἀπεκρίθη, καὶ μὲ παρεκίνησεν ἐκ νέου νὰ περιμείνω.»

(Ἕπεται συνέχεια)

Δ. Βικελας

Ο ΝΑΥΑΓΟΣ ΤΗΣ ΚΥΝΘΙΑΣ

(Ψυχιστόρημα Ἰουλίου Βὲρν καὶ Ἀνδρέου Λωρῆ)

[Μετάφρ. Α. Π. Κουρτίδου.]

ΙΔ'.

Τὸ ναυάγιον.

Ἡ *Ἀλάσκα* εἶχεν εἰσορμήσῃ εἰς τοὺς βράχους μετὰ τηλικαύτης σφοδρότητος ὥστε ἐνσφηνωθεῖσα ἔμεινεν ἀκίνητος. Τὰ κύματα συναντῶντα τὸ ἀσύνηθες ἐκεῖνο κώλυμα ἔπληττον αὐτὸ ὀργίλως σαροῦντα τὸ κατάστρωμα καὶ ἀναρρίπτοντα τὰς ψεκάδας αὐτῶν ἄχρι τῶν ἱστῶν· ἀλλ' ὁ σάλος τῆς θαλάσσης δὲν ἦτο σφοδρὸς καὶ τὸ πλήρωμα δὲν ἠπειλεῖτο ὑπὸ ἐπείγοντος κινδύνου. Ἂν μὴ μετεβάλλετο ὁ καιρός, ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναμείνωσι μέχρι τῆς πρωΐας ἄνευ ἄλλου ἀπευκταίου.

Ὁ Ἔρικ δι' ἑνὸς βλέμματος κατενόησε τοῦτο. Ὡς ὕπαρχος εἶχε φυσικῶς ἀναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν τοῦ πλοίου. Διατάξας νὰ κλείσωσιν ἐπιμελῶς τὰς θυρίδας καὶ τὰς παραφωτίδας καὶ ῥίψωσι κεδρωτὰ ἐπιβλήματα ἐπὶ πάντων τῶν ἀνοιγμάτων, κατῆλθεν εἰς τὸ κῦτος μετὰ τοῦ ξυλουργοῦ ἐπηκρίβωσε δὲ μετ' ἄκρας εὐχαριστήσεως ὅτι οὐδαμῶς διέρρεε τὸ πλοῖον. Τὸ ἐξωτερικὸν περίβλημα τῆς *Ἀλάσκας* εἶχε προφανῶς προφυλάξῃ τὸ ἐσωτερικὸν σκάφος, τὸ δὲ κατὰ τῶν πολικῶν πάγων ἀμυντικὸν ἐκεῖνο μέτρον ὑπερήσπισεν αὐτὸ τελεσφορώτατα κατὰ τῶν ὑφάλων τῆς Βρετάνης. Ἀληθὲς μὲν ὅτι ἡ ἀτμομηχανὴ εἶχε σταματήσῃ ἐξαρμοσθεῖσα ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ κραδασμοῦ, ἀλλ' οὐδεμία ἐπῆλθεν ἔκρηξις οὐδὲ τῶν ναυτῶν τις ἔπαθε. Ὁ Ἔρικ ἀπεφάσισε ν' ἀναμείνῃ μέχρι τῆς πρωΐας ὅπως ἀποβιβάσῃ τὸ πλήρωμα, ἂν ἐπέκειτο ἀνάγκη.

Διέταξε λοιπὸν νὰ πυροβολήσωσι διὰ τῶν τηλεβόλων πρὸς αἴτησιν βοηθείας ἐκ τῆς νήσου Σὲν καὶ νὰ καταβιβάσωσι τὴν ἀτμάκατον εἰς τὴν θάλασσαν ὅπως ἀποστείλῃ αὐτὴν κατεπειγόντως εἰς Λοριάν.

— Εἰς κανὲν μέρος, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ εὕρω προθυμότερα καὶ ἰσχυρότερα ναυαγοσωστικὰ μέσα παρ' ὅσα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν ναύσταθμον τῆς δυτικῆς Γαλλίας.

Ὅθεν κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ἐκείνην ὥραν, καθ' ἣν πάντες οἱ ἐμπλέοντες ἐνόμιζον ἀνεπιστρεπτεὶ ἐπελθόντα τὸν ὄλεθρον, ὁ Ἔρικ ἤρξατο ἐλπίζων. Ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν ἡ ἀπτόητος αὐτοῦ ψυχὴ ἦτο ἐκ τῶν μὴ ἀπενθαρρυνομένων καὶ ἡττωμένων.

— Ἂς κατορθώσω μόνον ν' ἀπαλλάξω ἀπ' ἐδῶ τὴν *Ἀλάσκαν*, ἔλεγε κατὰ νοῦν, κ' ἔπειτα βλέπομεν ποῖος θὰ φανῇ ἰσχυρότερος.

Ἀλλὰ δὲν ἐξέφραζεν εἰσέτι τὴν ἐλπίδα ταύτην, ἥτις εἰς τοὺς ἄλλους θὰ ἐφαίνετο χιμαιρική. Ἀνελθὼν ἐκ τοῦ κύτους εἶπε μόνον ὅτι τὰ πράγματα ἔβαινον καλῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ ὅτι εἶχον καιρὸν ν' ἀναμείνωσι βοήθειαν. Εἶτα δὲ διέταξε νὰ διανείμωσι τέϊον καὶ ῥούμιον εἰς ἅπαν τὸ πλήρωμα.

Τοῦτο ἤρκεσεν ὅπως διασκεδάσῃ τὴν ἀθυμίαν τῶν μεγάλων ἐκείνων παιδίων, οὕτω δὲ ἡ ἀτμάκατος κατεβιβάσθη ἐν φαιδρότητι εἰς τὴν θάλασσαν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀκριβῶς πυρσευτικαὶ σκυταλίδες (βοκέται) ἀναρριφθεῖσαι ἐκ τοῦ φάρου τοῦ Σὲν ἀνήγγειλαν ὅτι ἐξεπέμπετο ἐπικουρία εἰς τὸ ναυαγήσαν πλοῖον. Μετ' ὀλίγον ἐρυθρὰ πυρὰ ἐφάνησαν ἐν τῇ σκοτίᾳ τῆς νυκτός. Φωναί τινες ἠκούσθησαν καλοῦσαι, εἰς ἃς ἀπήντησαν ἐκ τῆς *Ἀλάσκας* μαθόντες ὅτι ἐναυάγησαν ἐπὶ τῆς *Κρύας Ξέρας*. Ὀλόκληρος ὥρα παρῆλθε πρὶν λέμβος τις δυνηθῇ νὰ προσπελάσῃ ἕνεκα τῆς σφοδρᾶς παλινδρομήσεως τῶν κυμάτων καὶ τῆς δυσχερείας τοῦ ἐπιχειρήματος. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ ἐξ ἐπιβαίνοντες τῆς σωτηρίας λέμβου ἄνδρες κατώρθωσαν ν' ἁρπάσωσι καλῶδιόν τι καὶ ν' ἀναρριχηθῶσιν εἰς τὴν *Ἀλάσκαν*.

Ἦσαν δὲ οὗτοι ἐξ τραχεῖς ἁλιεῖς τῆς Σὲν, τολμηροὶ καὶ εὔτονοι ἄνδρες, οἵτινες καὶ ἄλλοτε εἶχον σώσῃ ναυαγήσαντας. Ἐπεδοκίμασαν πληρέστατα τὴν ἰδέαν τῆς αἰτήσεως βοηθείας ἐκ Λοριάν, διότι ὁ λιμενίσκος τῆς νήσου δὲν ἠδύνατο νὰ παράσχῃ ἐπαρκῆ τὰ πρὸς ταύτην μέσα. Ἀπεφασίσθη δὲ ὅπως δύο ἐξ αὐτῶν μεταβῶσιν αὐτόσε διὰ τῆς ἀτμακάτου μετὰ τοῦ Ἔρσεβον καὶ τοῦ Ὄθωνος, εὐθὺς ὡς ἡ σελήνη ἐπιφανῇ εἰς τὸν ὁρίζοντα. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ παρέσχον πληροφορίας τινὰς περὶ τοῦ τόπου τοῦ ναυαγίου.

Δὲν ἠδύναντο ὅμως νὰ νοήσωσι πῶς ἡ *Ἀλάσκα* ἀποπλεύσασα τοῦ λιμένος τῆς Βρέστης ἐξώκειλεν ἐπὶ τῶν ὑφάλων ἐκείνων. Οὐδ' ὁ Ἔρικ ἐνόει τοῦτο, ἀπεφάσισε δὲ νὰ ἐξακριβώσῃ τὸ πρᾶγμα μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς ἀτμακάτου.

Ἀνατειλάσης μετ' ὀλίγον τῆς σελήνης, ἡ ἀτμάκατος ἀπῆλθεν, ὁ δὲ νεαρὸς κυβερνήτης τῆς *Ἀλάσκας* διέταξε νὰ μείνωσιν ἐπὶ τοῦ καταστρώ-

ματος μόνοι οἱ φύλακες τῆς τετραωρίας, οἱ δὲ λοιποὶ ναῦται νὰ ἀναπαυθῶσιν ὡς συνήθως, εἶτα δὲ κατῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον τοῦ πλοιάρχου.

Ὁ Βρέδεζορδ, ὁ Μαλάριος καὶ ὁ ἰατρὸς ἠγρύπνουν παρὰ τὸ πτῶμα τοῦ Μαρσίλα. Ἰδόντες εἰσελθόντα τὸν Ἔρικ ἠνωρθώθησαν.

— Παιδί μου, πῶς μᾶς συνέβη τὸ φοβερὸν τοῦτο δυστύχημα; ἠρώτησεν ὁ ἰατρός.

— Εἶνε ἀνεξήγητον, ἀπεκρίθη ὁ νέος ὕπαρχος κύψας ἐπὶ τοῦ χάρτου, ὅστις ἦτο ἀνεπτυγμένος ἐπὶ τοῦ γραφείου τοῦ νεκροῦ. Ἠσθανόμην ὁρμεμφύτως, καὶ τῷ εἶχον εἴπῃ, ὅτι δὲν ἐπηγαίναμεν καλά. Κατὰ τὴν γνώμην μου εὑρισκόμεθα τρία μίλλια τοὐλάχιστον πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ τοῦ φάρου—σχεδὸν ἐδῶ, προσεῖπε δείξας σημεῖόν τι ἐπὶ τοῦ χάρτου—καὶ ὅπως βλέπετε, κανεὶς κίνδυνος δὲν σημειοῦται... οὔτε σύρτεις, οὔτε ὕφαλοι!.. Τὸ ἀμαυρὸν χρῶμα δεικνύει μεγάλον βάθος!.. Ἀκατανόητον! Ἐν τούτοις δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς λάθος εἰς χάρτην τοῦ βρετανικοῦ ναυαρχείου καὶ εἰς ἀκτὰς τόσον γνωστάς, τόσον λεπτομερῶς ἀπὸ αἰώνων ἐξερευνηθείσας... Αὐτὸ τὸ ὁποῖον συμβαίνει εἶνε παράλογον καὶ φοβερὸν συγχρόνως ὡς ἐφιάλτης!

— Μήπως ἔγινεν ἄλλο τι λάθος; ἠρώτησεν ὁ Βρέδεζορδ, μήπως ἐξελάβετε ἄλλον φάρον ἀντ' ἄλλου;

— Αὐτὸ εἶνε σχεδὸν ἀδύνατον εἰς τόσον μικρὸν πλοῦν ἀπὸ τῆς Βρέστης ἕως ἐδῶ! εἶπεν ὁ Ἔρικ. Συλλογισθῆτε ὅτι οὔτε στιγμὴν δὲν ἐχάσαμεν τὴν στερεὰν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μας! Πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἷς ἐκ τῶν σημειουμένων ἐπὶ τοῦ χάρτου φάρων δὲν ἀνήφθη καὶ ὅτι προσετέθη ἄλλος φάρος—δηλαδὴ πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν τὸ ἀδύνατον. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο πάλιν δὲν θὰ ἤρκει, διότι ὁ πλοῦς μας ἦτο τόσον κανονικός, καὶ ἡ δρομομέτρησις ἔγινε μὲ τόσην φροντίδα, ὥστε δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔγινε λάθος! ...Καὶ ἐν τούτοις τώρα εὑρισκόμεθα ἐπὶ ὑφάλων ἐν ᾧ κατὰ τὸν χάρτην ἔπρεπε νὰ εὑρισκώμεθα εἰς τριακοσίων μέτρων βάθος!...

— Πῶς θὰ τελειώσῃ αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις; Αὐτὸ πρέπει νὰ μάθωμεν! ἀνέκραξεν ὁ ἰατρός.

— Θὰ τὸ μάθωμεν μετ' ὀλίγον ἂν αἱ ναυτικαὶ ἀρχαὶ δείξουν κάποιαν προθυμίαν εἰς τὸ νὰ μᾶς στείλουν βοήθειαν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ μόνον τὸ ὁποῖον εἰμποροῦμεν νὰ κάμωμεν εἶνε νὰ περιμένωμεν, καὶ τὸ καλλίτερον δι' ὅλους σας εἶνε νὰ ὑπάγετε νὰ κοιμηθῆτε ὡς νὰ ἤμεθα ἠγκυροβολημένοι εἰς τὸν ἀσφαλέστερον ὅρμον.

Ὁ νεαρὸς ὕπαρχος δὲν προσεῖπεν ὅτι οὗτος ἀνελάμβανε τὴν φροντίδα νὰ φρουρήσῃ ἐν ᾧ οἱ φίλοι του θὰ ἐκοιμῶντο. Τοῦτο δὲ καὶ ἔπραξε καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ὁτὲ μὲν περιπατῶν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ βεβαιούμενος ὅτι οἱ φύλακες τῆς τετραωρίας ἐφύλαττον ἀγρύπνως, ὁτὲ δὲ καταβαίνων ἐπὶ μικρὸν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Ὑποφωσκούσης τῆς ἠοῦς παρετήρησε μετὰ χαρᾶς ὅτι ὁ σάλος ἐκόπαζε βαθμηδὸν μετὰ τοῦ ἀνέμου, καὶ ὅτι ἐπελθούσης ἀμπώτιδος ἡ *Ἀλάσκα* ἔμελλε νὰ εὑρεθῇ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος. Τοῦτο παρεῖχεν αὐτῷ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξακριβώσῃ τὸ μέγεθος τῆς ναυσιφθορίας, πράγματι δὲ περὶ τὴν ἑβδόμην τῆς πρωΐας ὥραν ἠδυνήθη νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἐρεύνης ταύτης.

Τὸ πλοῖον ἐφαίνετο ἐμπαγὲν εἰς τοὺς ὀδόντας τῶν βράχων, οἵτινες ἐξήρχοντο τῆς σύρτεως. Τρεῖς τῶν αἰχμῶν τούτων εἶχον διαρρήξῃ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπηγγενίδα τῆς *Ἀλάσκας* κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ναυαγίου καὶ ὑπεστήριζον αὐτὴν ὡς ἀντερείσματα. Αὐτὴ ἡ διεύθυνσις τῶν ἀντερεισμάτων τούτων, ἅτινα ἔκλινον πρὸς βορρᾶν, δηλαδὴ πρὸς διεύθυνσιν ἐναντίαν τῆς πορείας τῆς *Ἀλάσκας* κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ναυαγίου ἐπεξήγει πῶς ἐσταμάτησαν αὐτὴν εἰς τὴ ἄκρον τῆς σύρτεως παρακωλύσαντα αὐτὴν νὰ ἐξοκείλῃ ἐπὶ τῶν ὑφάλων. Ὁ ἔσχατος χειρισμὸς ὃν εἶχε κελεύσῃ ὁ Ἔρικ, συνετέλεσεν ἐπίσης νὰ καταστήσῃ ἧττον φοβερὰν τὴν σύρραξιν. Τὸ πλοῖον παλινδρομῆσαν δευτερόλεπτά τινα πρὶν προσαράξῃ, κατηνέχθη κατὰ τοῦ βράχου διὰ μόνης τῆς κεκτημένης δυνάμεως καὶ ὑπὸ τοῦ ρεύματος. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἄνευ τούτου ἡ *Ἀλάσκα* θὰ κατασυνετρίβετο. Ἑτέρωθεν δὲ ὁ ἄνεμος καὶ τὰ κύματα, τὴν αὐτὴν διατηρήσαντα φορὰν καθ' ὅλην τὴν νύκτα, συνετέλεσαν νὰ μείνῃ ἐν τῇ θέσει αὐτῆς, ἀντὶ νὰ καθηλώσωσιν αὐτὴν ἐπὶ τῶν βράχων, ὡς ἀφεύκτως θὰ συνέβαινεν ἂν μετεβάλλετο ὁ ἄνεμος. Συνελόντι εἰπεῖν ἀδύνατον ἦτο νὰ συνεπέλθῃ μεγαλειτέρα εὐτυχία ἐν ἀτυχήματι. Τώρα τὸ πᾶν ἐξήρτητο ἐκ τῆς ἐγκαίρου ἀπαλλαγῆς τοῦ πλοίου, πρὶν ῥιπαΐός τις ἄνεμος πνεύσας νὰ ἐπενέγκῃ τὸν ὄλεθρον.

Ὁ Ἔρικ ἀπεφάσισε οὔτε στιγμὴν ν' ἀπολέσῃ. Εὐθὺς μετὰ τὸ ἄριστον τοῦ πληρώματος διέταξε πάντας νὰ εὐρύνωσι διὰ πελέκεων τὰ τρία κύρια τραύματα τῆς *Ἀλάσκας*. Ἂν ῥυμουλκόν τι ἀπεστέλλετο τώρα ἐκ Λοριὰν καὶ ἀφικνεῖτο ἐγκαίρως ἦτο δυνατόν, εὐθὺς ὡς ἐπήρχετο ἡ πλημμυρὶς τῶν ὑδάτων ν' ἀπαλλάξῃ τὸ πλοῖον τῶν βράχων ἄνευ σχεδὸν δυσχερείας. Εὐνόητος λοιπὸν ἦτο ἡ ἀνυπομονησία μεθ' ἧς ὁ νέος ὕπαρχος κατεσκόπευε τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐλαχίστου θυσάνου καπνοῦ εἰς τὸν ὁρίζοντα.

Τὰ πάντα κατ' εὐχὴν συνέβησαν ὡς ἐπεθύμει ὁ Ἔρικ. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ καιρὸς παρέμεινε γαλήνιος, εἶτα δέ, περὶ τὴν μεσημβρίαν ἀπόστολος συνοδευόμενος ὑπὸ ῥυμουλκοῦ ἐφάνη εἰς τὰ ὕδατα τῆς *Ἀλάσκας*. Ὁ ἀπόστολος ἐκυβερνᾶτο ὑπό τινος ἀντιπλοιάρχου, ἐρχομένου νὰ τεθῇ λίαν ἀβροφρόνως εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ναυαγῶν.

Ὁ Ἔρικ καὶ τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ πουηδικοῦ

πλοίου ὑπεδέξαντο αὐτοὺς μετὰ χαρᾶς, εἶτα δὲ κατῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν.

— Ἐξηγήσατέ μοι, σᾶς παρακαλῶ, ἠρώτησεν ὁ ἀντιπλοίαρχος τὸν Ἔρικ, πῶς συνέβη νὰ ναυαγήσετε ἐδῶ εἰς τοὺς βράχους τῆς Σὲν ἐν ᾧ εἴχατε ἀποπλεύσῃ ἐκ Βρέστης;

— Αὐτὸς ὁ χάρτης θὰ σᾶς τὸ ἐξηγήσῃ, ἀπεκρίθη ὁ Ἔρικ· δὲν σημειόνει κανένα κίνδυνον!

Ὁ γάλλος ἀξιωματικὸς ἐξήτασε τὸ πρῶτον μετὰ περιεργίας, εἶτα δὲ καὶ μετ' ἄκρας ἐκπλήξεως τὸν δοθέντα αὐτῷ χάρτην.

— Πραγματικῶς ἡ *Κρύα Ξέρα* δὲν σημειοῦται, οὔτε ἡ *Βραχογέφυρα* τῆς Σέν... ἀνέκραξεν. Αὐτὸ εἶνε πρωτοφανὴς ἀμέλεια. Πῶς; τὸ κανονοῦν χρῶμα τὸ δεικνύον μεγάλα βάθη σημειοῦται τόσον πλησίον τῆς νήσου!... ὡς καὶ αὐτὴ ἡ θέσις τοῦ φάρου εἶνε ἐσφαλμένη!... Βλέπετε ὅτι μεταπίπτω ἀπὸ ἔκπληξιν εἰς ἔκπληξιν!... Καὶ ὅμως ὁ χάρτης αὐτὸς εἶνε τοῦ Βρετανικοῦ ναυαρχείου!... Ἀλλὰ σᾶς βεβαιῶ ὅτι εἶνε οἰκτρὸς χάρτης!... Θὰ ἔλεγε κάνεὶς ὅτι ἐπίτηδες τὸν ἔκαμαν ἐσφαλμένον, διὰ νὰ σᾶς ἀπατήσουν!... Οἱ θαλασσοπόροι ἄλλοτε συνεἰθίζον νὰ παίζουν τοιαῦτα παιγνίδια εἰς τοὺς ἀντιζήλους των! Ποτὲ δὲν θὰ ἐπίστευα ὅτι ἡ Ἀγγλία διεφύλαξε τοιαύτας παραδόσεις!

— Ἀλλ' εἴμεθα βέβαιοι ἆρά γε ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐγράφαξε τοιοῦτον τὸν χάρτην τοῦτον; ἠρώτησεν ὁ Βρέδεζορδ. Εἰς ἐμὲ ἐπέρχεται μία ἄλλη ὑπόνοια, ὅπ ὁ χάρτης οὗτος δυνατὸν νὰ εἶνε ἔργον παραχαράκτου τινὸς καὶ νὰ ἐτέθη ὑπὸ ἑνόχου χειρὸς εἰς τὴν σκευοθήκην τῆς *Ἀλάσκας*.

— Ὑπὸ τοῦ Τούδωρ Βράουν! ἀνέκραξε βιαίως ὁ Ἔρικ. Τὴν νύκτα τοῦ γεύματος τοῦ νομάρχου τῆς Βρέστης... ὅταν ἐμβῆκεν εἰς τὸν θάλαμον τοῦ πλοιάρχου διὰ νὰ συμβουλευθῇ δῆθεν ἕνα χάρτην!... Ὦ τὸν ἀλιτήριον!... Καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐπανῆλθε πλέον εἰς τὸ πλοῖον!...

— Αὐτὸ εἶνε καταφανέστατον! ἀπεκρίθη ὁ ἰατρὸς Σβαρυεγκρόνα. Καὶ ἐντούτοις τοιαύτη βδελυρὰ πρᾶξις προϋποθέτει ἄβυσσον κακουργίας!... Πρὸς τίνα σκοπὸν ἆρά γε θὰ τὴν διέπραττε;

— Καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν ἦλθεν εἰς Στοκόλμην ἐπίτηδες ὅπως σᾶς εἴπῃ ὅτι ὁ Πατρίκιος Ὀδόνογαν εἶχεν ἀποθάνῃ; ὑπέλαβεν ὁ Βρέδεζορδ. Πρὸς τίνα σκοπὸν κατέβαλεν εἰκοσιπέντε χιλιάδας κορωνῶν διὰ τὸν πλοῦν τῆς *Ἀλάσκας*, ἀφ' οὗ ὁ πλοῦς οὗτος ἦτο βέβαιος πλέον;... Πρὸς τίνα σκοπὸν ἐπέβη μαζί μας τοῦ πλοίου καὶ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Βρέστην;... Μὰ τὴν ἀλήθειαν, μοῦ φαίνεται ὅτι πρέπει κανεὶς νὰ εἶνε τυφλὸς διὰ νὰ μὴ βλέπῃ τώρα εἰς τὰ γεγονότα ταῦτα συνειρμὸν λογικὴν καὶ φοβερώτατον! Ποῖον συμφέρον ἔχει εἰς ὅλα ταῦτα ὁ Τούδωρ Βράουν; Τὸ ἀγνοῶ. Ἀλλὰ τὸ συμφέρον τοῦτο εἶνε βεβαίως μέγα, εἶνε τρομερὸν ὥστε νὰ μὴ ὀπισθοχωρῇ πρὸ τοιούτων μέσων ὅπως ἐμποδίσῃ τὸ ταξείδιόν μας! Διότι, εἶμαι βέβαιος τώρα, ὅτι αὐτὸς ἔγινεν αἴτιος νὰ σταματήσωμεν εἰς Βρέστην, αὐτὸς μᾶς ὡδήγησε διὰ τῆς χειρός του ἐπάνω εἰς τὰς ὑφάλους ταύτας ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐμέλλομεν νὰ ἐξολοθρευθῶμεν ὅλοι!...

— Ἐν τούτοις μοῦ φαίνεται δύσκολον νὰ προεῖδε τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον θὰ ἐξέλεγεν ὁ πλοίαρχος! ἀντεῖπεν ὁ εὐσυνείδητος Μαλάριος.

— Διατί; Μήπως ὁ δρόμος αὐτὸς δὲν δεικνύεται καταφανῶς ἀπὸ τὴν μεταβολὴν τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἐπὶ τοῦ χάρτου; Μετὰ βραδύτητα τριῶν ἡμερῶν ἦτο βέβαιος ὅτι ὁ κυβερνήτης Μαρσίλας θὰ ἤθελε ν' ἀνακτήσῃ τὸν ἀπολεσθέντα χρόνον καὶ ὅτι θὰ ἐξέλεγε τὸν βραχύτερον δρόμον! Ἀφ' οὗ δὲ ἐνόμιζε τὴν θάλασσαν ἐλευθέραν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Σέν, θὰ προσήρασσεν ἀφεύκτως εἰς τὰς ὑφάλους ταύτας!

— Εἶνε ἀληθές, εἶπεν ὁ Ἔρικ, ἀλλὰ δὲν ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ ἐπιφέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον ἐπόθει, καὶ ἀπόδειξις ὅτι ἐγὼ προέτρεψα συντόνως τὸν πλοίαρχον νὰ στραφῇ πρὸς δυσμάς.

— Καὶ ποῖος μᾶς λέγει ὅτι δὲν εἶχε καὶ ἄλλους χάρτας ἑτοίμους διὰ νὰ μᾶς ἀπατήσῃ εἰς ἄλλας ἀκτάς, ἀνακατωρθώναμεν νὰ σωθῶμεν ἀπὸ τὴν *Κρύαν Ξέραν*; ἀνέκραξεν ὁ Βρέδεζορδ.

— Εὔκολον νὰ τὸ ἐξελέγξωμεν, ἀπήντησεν ὁ Ἔρικ λαβὼν ἀπὸ τῆς σκευοθήκης πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ χάρτας.

Ὁ πρῶτος ὃν ἀνέπτυξεν ἦτο ὁ τῆς Κορόνης, διὰ τοῦ πρώτου δὲ βλέμματος ὁ γάλλος ἀξιωματικὸς ἐξήλεγξε δύο ἢ τρία σπουδαῖα λάθη· ὁ δεύτερος ἦτο ὁ τοῦ Ἁγίου Βικεντίου, ἰσάριθμα ἔχων λάθη, ὁ τρίτος ἦτο ὁ τοῦ Γιβραλτάρ, ἐν τούτῳ δὲ τὰ σφάλματα ἦσαν καταφανέστατα. Ἡ περαιτέρω ἔρευνα ἀπέβαινε περιττὴ οὐδεμιᾶς ὑπολειπομένης ἀμφιβολίας. Ἂν ἡ *Ἀλάσκα* δὲν ἐναυάγει εἰς τὴν *Βραχογέφυραν* τῆς Σέν, θὰ ἐναυάγει πάντως πρὶν καταπλεύσῃ εἰς Μελίτην.

Σύντονος δ' ἐξέτασις ἤρκεσε ν' ἀποκαλύψῃ τὸν τρόπον δι' οὗ ἀπεπειράθη νὰ πραγματώσῃ τὸν βδελυρὸν καὶ κακοῦργον σκοπὸν αὐτοῦ. Οἱ χάρται ἐκεῖνοι ἦσαν ἀληθῶς χάρται τοῦ ἀγγλικοῦ ναυαρχείου ἀποσβεσθέντες ἐν μέρει διὰ χημικῆς πλύσεως καὶ συμπληρωθέντες δι' ἐπίτηδες πεπλανημένων προσθηκῶν. Ἀλλ' ὅσον δεξιῶς καὶ ἀνέξετελέσθησαν αἱ ἐπιδιορθώσεις ἐκεῖναι, διεκρίνοντο ἐκ μικρῶν διαφορῶν περὶ τὰς ἀποχρώσεις, νῦν ὅτε ἠγέρθη ὑπόνοια. Τέλος, περίπτωσίς τις καθίστα ἀναμφίβολον τὴν προμελέτην τοῦ ἑνόχου· οἱ χάρται τῆς *Ἀλάσκας* ἔφερον τὴν σφραγῖδα τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν τῆς Σουηδίας· ἀλλ' οἱ ὑπεισαχθέντες οὐδεμίαν ἔφερον σφραγῖδα· ὁ παραχαράκτης ἐνόμισεν ὅτι οἱ ἐπὶ τῆς *Ἀλάσκας* δὲν θὰ παρετήρουν τὴν διαφορὰν ταύτην ὅπως σώθῶσι

τοῦ βεβαίου θανάτου, εἰς ὃν τοὺς κατεδίκαζεν.

Αἱ ἀλλεπάλληλοι αὗται ἀποκαλύψεις ἐνεποίησαν ὀδύνηρὰν κατάπληξιν εἰς πάντας. Ὁ Ἔρικ πρῶτος διέκοψε τὴν βαθεῖαν σιγήν, ἥτις εἶχεν ἐπακολουθήσῃ τὴν συζήτησιν.

—Δυστυχῆ κυβερνῆτα Μαρσίλα! εἶπε διὰ συγκεκινημένης φωνῆς, σὺ ἐπλήρωσες δι' ὅλους μας!... Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐσώθημεν, σχεδὸν ὡς ἐκ θαύματος, ἐκ τῆς μοίρας ἥτις μᾶς ἀνέμενε, προσεῖπεν εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ, ἂς προσπαθήσωμεν τίποτε πλέον νὰ μὴ ἀφήσωμεν εἰς τὴν τύχην. Ἡ παλίρροια ἤρχισε καὶ μετ' ὀλίγον ἡ θάλασσα θὰ ἀναβῇ ἀρκετὰ ὥστε ν' ἀνασηκώσῃ τὴν *Ἀλάσκαν*... Νομίζω ὅτι εἶνε καιρὸς νὰ φροντίσωμεν ἀνυπερθέτως περὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ πλοίου μας ἀπὸ τοὺς βράχους.

Ὡμίλει μετὰ σοβαρότητος καὶ μετριόφρονός τινος ἀξιοπρεπείας ἣν ἐνέπνεεν ἤδη αὐτῷ ἡ συναίσθησις τῆς εὐθύνης. Βεβαίως ὅλως ἀπρόοπτον ἦτο ν' ἀναλάβῃ τόσον νέος τὴν κυβέρνησιν πλοίου, ἐν τοιαύταις περιστάσεσι, καὶ κατὰ τὴν ἔναρξιν ἀποστολῆς οὕτω ῥιψοκινδύνου. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς προτεραίας εἶχε τὴν βεβαιότητα ὅτι ἠδύνατο ν' ἀνταδεχθῇ ἄξιος τῶν καθηκόντων αὐτοῦ. Εἶχε πεποίθησιν ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ πληρώματος, ἡ πεποίθησις δ' αὕτη μετεμόρφου αὐτὸν καθ' ὁλοκληρίαν. Ὁ τῆς χθὲς νεανίσκος ἦτο σήμερον ἀνήρ. Ἡρωϊκὴ φλὸξ ἀπελάμπετο τῶν ὀφθαλμῶν του. Ἡ ὑπεροχὴ αὐτοῦ ἐπεβάλλετο ἐπὶ τοῦ πληρώματος ἀθρόου, καὶ ὁ Βρέδεζορδ δὲ ἔτι καὶ ὁ ἰατρὸς ὑφίσταντο αὐτὴν ὡς οἱ ἄλλοι.

Ἡ διὰ τῶν ἐργασιῶν τῆς πρωΐας παρασκευασθεῖσα ἀπαλλαγὴ τῆς *Ἀλάσκας* ἐκ τῶν βράχων ἐπετεύχθη εὐχερέστερον ἀφ' ὅσον ἠλπίζετο. Τὸ πλοῖον ἀνεγερθὲν ὑπὸ τῶν κυμάτων προσεπάθει, ὡς εἰπεῖν, ν' ἀπαλλαγῇ τῶν δεσμευόντων αὐτὸ ὀξέων βράχων. Τὸ ῥυμουλκὸν ἤρκεσε νὰ ἑλκύσῃ αὐτὸ ἀπὸ τῶν πρυμναίων πεισμάτων ὅπως μετά τινος τριγμοῦ τὸ πλοῖον ἀπαλλαγῇ τῆς τρομερᾶς συμπιέσεως καὶ αἴφνης ἀνεγερθῇ ἐλεύθερον, βεβαρημένον μὲν ὑπὸ τοῦ πληροῦντος τὰ διαχώρηματα αὐτοῦ διαμερίσματα ὕδατος, ἐστερημένον τῆς βοηθείας τῆς ἑλικος αὐτοῦ, ἥτις δὲν ἠδύνατο νὰ κινηθῇ καὶ τῆς μηχανῆς του ἥτις ἔμενε ἀδρανής καὶ σιγηλή—ἀλλ' εὐκυβέρνητον πάλιν, ὑπεῖκον εἰς τὸ πηδάλιον καὶ ἱκανὸν ἐν ἀνάγκῃ νὰ πλεύσῃ ἱστιοπλοοῦν.

Ἅπαν τὸ πλήρωμα συναθροισθὲν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, παρηκολούθει μετ' εὐνοήτου συγκινήσεως τὰς περιπετείας τοῦ σοβαρωτάτου ἔργου, ἐχαιρέτισε δὲ διὰ ζητωκραυγῆς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς *Ἀλάσκας*· ὁ γαλλικὸς ἀπόστολος καὶ τὸ ῥυμουλκὸν ἀπήντησαν εἰς τὴν ἀνακραυγὴν ταύτην τῆς χαρᾶς δι' ὁμοίων ἐπευφημιῶν. Ἦτο τρίτη μετὰ μεσημβρίαν ὥρα. Ἐγγύτατα τοῦ ὁρίζοντος ὡραῖος τοῦ Φεβρουαρίου ἥλιος περιέλουε διὰ φωτὸς τὴν γαληνιαίαν καὶ μαρμαίρουσαν θάλασσαν, ἥτις ἐκάλυψεν αὖθις τὰς σύρτεις καὶ τοὺς βράχους τῆς *Κρύας-Ξέρας* ὡσεὶ ὅπως ἐξαλείψῃ καὶ αὐτὴν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ νυκτίου ἐκείνου δράματος.

Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ἡ *Ἀλάσκα* ἦτο ἐν ἀσφαλείᾳ ἐν τῷ ὁρμῷ τοῦ Λοριάν. Ἀπὸ τῆς ἑπαύριον αἱ γαλλικαὶ ναυτικαὶ ἀρχαὶ ἐπέτρεπον φιλοφρονέστατα νὰ εἰσαχθῇ εἰς μίαν τῶν δεξαμενῶν τοῦ Κωδάν. Τὸ σκάφος δὲν εἶχεν ὑποστῇ μεγάλην βλάβην. Σοβαρὰ μόνον ἦτο ἡ φθορὰ τῆς μηχανῆς ἀλλ' οὐχὶ ἀθεράπευτος. Ἴσως ἀλλαχοῦ θ' ἀπητεῖτο πολυήμερος ἐπισκευή. Ἀλλ' ὡς εἶχε προϊδῃ ὁ Ἔρικ, οὐδαμοῦ ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ναυπηγεῖα, σιδηρεῖα καὶ χωνευτήρια οἷα τὰ τοῦ Λοριάν. Τὸ κατάστημα Γκαμὰρ Νορρὶς καὶ Σα ἀνέλαβε νὰ ἐπισκευάσῃ τὰ πάντα ἐν τρισὶν ἑβδομάσιν. Ἦτο τότε ἡ εἰκοστὴ τρίτη Φεβρουαρίου, ὅθεν τὴν δεκάτην ἕκτην Μαρτίου ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαναληφθῇ ὁ πλοῦς μετὰ γνησίων πλέον καὶ οὐχὶ παρακεχαραγμένων χαρτῶν.

Οὕτω λοιπὸν τρεῖς μόνον μῆνες καὶ ἥμισυς ὑπελείποντο ἄχρις οὗ φθάσωσιν εἰς τὸν Βερίγγειον πορθμὸν περὶ τὸ τέλος τοῦ Ἰουνίου. Τὸ ἐγχείρημα οὐδὲν εἶχε τὸ ἀδύνατον εἰ καὶ περιεστέλλετο εἰς στενώτατα ὅρια. Ὁ Ἔρικ δὲ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐδέχετο νὰ ἐγκαταλίπῃ αὐτό. Ἓν μόνον ἐφοβεῖτο μὴ ἐξαναγκασθεὶς πράξῃ τοῦτο. Δι' ὃ ἠρνήθη νὰ πέμψῃ εἰς Στοκόλμην ἔκθεσιν περὶ τοῦ ναυαγίου ἐκ φόβου μὴ ἀνακληθῇ ὅπως ὑποβάλῃ μήνυσιν κατὰ τοῦ ὑποτιθεμένου δράστου τῆς ἀποπείρας, καὶ οὕτω ἀνήκεστος ἐπέλθῃ βραδύτης.

Τίς οἶδεν ἐν τούτοις ἂν τὸ ἀτιμώρητον δὲν ἔμελλε νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν Τούδωρ Βράουν ὅπως καὶ ἄλλα ἐμπόδια διασπείρῃ κατὰ τὸν πλοῦν τῆς *Ἀλάσκας*; Τοῦτο συνεσκέπτοντο ὁ Βρέδεζορδ καὶ ὁ ἰατρὸς παίζοντες τὸ *οὔϊστ* αὐτῶν μετὰ τοῦ Μαλαρίου ἐν τῇ μικρᾷ αἰθούσῃ τοῦ ξενοδοχείου, εἰς ὃ εἶχον καταλύσῃ ὡς ἀφίκοντο εἰς Λοριάν.

Ὁ Βρέδεζορδ οὐδόλως ἀμφέβαλλε περὶ τούτου. Ἀνὴρ κακοῦργος ὡς ὁ Τούδωρ Βράουν, ἂν ἐμάνθανε τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποπείρας αὐτοῦ —καὶ ὑπῆρχεν ἀμφιβολία ὅτι εἶχεν ἤδη πληροφορηθῇ αὐτήν; — ἀφεύκτως ἔμελλε νὰ τὴν ἐπαναλάβῃ. Χίμαιρα λοιπὸν ἀληθής, παραφροσύνη πλήρης ἦτο ἡ ἐλπὶς ὅτι θὰ κατώρθουν ποτὲ νὰ πλεύσωσι μέχρι τοῦ Βεριγγείου πορθμοῦ. Ὁ Βρέδεζορδ ἠγνόει μὲν πῶς θὰ κατώρθου ὁ Τούδωρ Βράουν νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ, ἀλλ' ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ εὕρισκε μέσον τι. Ὁ ἰατρὸς Σβαρυεγκρόνα τὴν αὐτὴν εἶχεν ἰδέαν ὡς καὶ ὁ Μαλάριος. Ἀπενθάρρυνσις λοιπὸν κατεῖχε τοὺς τρεῖς φίλους ἐν ᾧ ἔπαιζον τὸ *οὔϊστ* ἢ περιέτρεχον τὰ περίχωρα τῆς πόλεως. Ἐπεμελοῦντο δὲ συντόνως καὶ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ μικροῦ σωλείου τοῦ κυβερνήτου Μαρσίλα, οὗ ἅπασα ἡ Λοριὰν συνώδευσε τὴν κηδείαν. Καὶ αὐτὴ δ' ἔτι ἡ θέα τοῦ νεκρικοῦ μνημείου ἐπηύξανε τὴν μελαγχολίαν τῶν ἐπιβατῶν τῆς *Ἀλάσκας*.

Ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἔβλεπον τὸν Ἔρικ ἀνελάμβανον θάρρος καὶ ἐλπίδα. Ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ ἦτο τόσον ἀκράδαντος, τοσοῦτον ἀκμαία καὶ ἀμετάπτωτος ἡ δραστηριότης του, τοιαύτην ἰσχυρὰν θέλησιν ἐπεδείκνυε ὅπως κατανικήσῃ πάντα τὰ ἐμπόδια, οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦσαν, βέβαιος ὢν ὅτι θὰ κατανικήσῃ αὐτά, ὥστε τὸ θάρρος αὐτοῦ τὸ ἀδάμαστον μετεδίδετο καὶ εἰς τοὺς περὶ αὐτόν.

Νέον τι γεγονὸς ἐπελθὸν ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Τούδωρ Βράουν ἐξηκολούθει τὸ ὡρισμένον αὐτοῦ πρόγραμμα. Τῇ 14 Μαρτίου, περὶ τὴν νύκτα, εἶχε περατωθῇ πᾶσα ἡ ἐπισκευὴ τῆς ἀτμομηχανῆς. Σίφωνός τινος μόνου ὑπελείπετο ἡ ἐναρμογή, αὕτη δ' εἶχεν ἀναθληθῇ εἰς τὴν ἐπαύριον. Τὴν ὡρισμένην ὥραν τὸ πλοῖον ἔμελλε νὰ ᾖ ἕτοιμον πρὸς ἀπόπλουν. Ἀλλὰ τὴν νύκτα τῆς δεκάτης τετάρτης πρὸς τὴν δεκάτην πέμπτην ὁ σίφων οὗτος ἐγένετο ἄφαντος ἐκ τῶν συνεργείων τῶν Γκαμὰρ Νορρὶς καὶ Σα, ἀπέβη δὲ ἀδύνατος ἡ ἀνεύρεσίς του, Πῶς ἐγένετο ἡ ὑπεξαίρεσις αὕτη; Ποῖοι ἦσαν οἱ δράσται αὐτῆς; Οὐδ' ἡ αὐστηροτάτη ἀνάκρισις γενομένη ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσῃ τοῦτο.

Ἐντεῦθεν ἐπῆλθε δεκαήμερος βραδύτης πρὸς κατασκευὴν ἄλλου σίφωνος, οὕτω δὲ ὁ ἀπόπλους τῆς *Ἀλάσκας* ἀνεβλήθη εἰς τὴν εἰκοστὴν πέμπτην Μαρτίου. Παραδόξως τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐπέδρασε σφοδρότερον ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Ἔρικ παρ' ὅσον αὐτὸ τὸ ναυάγιον. Ἐνεῖδεν ἐν τούτῳ ἀσφαλέστατα ἐπίμονον θέλησιν εἰς παρακώλυσιν τῆς ἀποστολῆς τῆς *Ἀλάσκας*. Ἡ προφανὴς δ' ἐκείνη καταδίωξις ἐδιπλασίασεν, εἰ δυνατόν, τὸν φλογερὸν αὐτοῦ ζῆλον.

Τὰς δέκα ἐκείνας τῆς ἀναβολῆς ἡμέρας ἀφιέρωσεν ὁ Ἔρικ ὅπως ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα ὑπὸ πάσας αὐτοῦ τὰς ἐπόψεις. Ὅσῳ δὲ πλεῖον ἐμελέτα αὐτὸ τοσούτῳ μᾶλλον ἐπείθετο ὅτι ἂν ἐπεχείρει νὰ μεταβῇ εἰς τὸν Βερίγγειον πορθμὸν μετὰ τρεῖς μῆνας δι' ὁδοῦ γνωστῆς τῷ Τούδωρ Βράουν, ἐν ᾧ ἡ *Ἀλάσκα* εὑρίσκετο εἰσέτι εἰς Λοριὰν τεσσαράκοντα ὅλας ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐκ Στοκόλμης ἀπάρσεως αὐτῆς, θὰ ἠστόχει τοῦ σκοποῦ ἀφεύκτως εἰ μὴ ἀπώλλυτο καθ' ὁλοκληρίαν.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο οὐ μόνον δισταγμόν τινα δὲν ἐνέβαλε τῷ Ἔρικ, ἀλλ' ἔπεισεν αὐτὸν ὅτι ἀπαραίτητον ἦτο νὰ μεταβάλῃ τὸ ἀρχικὸν διάγραμμα τοῦ πλοῦ. Οὐδὲν δὲ περὶ τούτου οὐδενὶ ἀνεκοίνωσεν εὐλόγως φρονῶν ὅτι ἡ μυστικότης ἦτο ὁ πρῶτος τῆς ἐπιτυχίας ὅρος. Ἠρκέσθη δὲ συντονώτερον ἐπιτηρῶν τὰς τελουμένας ἐπισκευάς.

Ἀλλ' οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ τὴν ἠρεμίαν ταύτην ὑπέλαβον ὡς χαλάρωσιν τῆς ἀνυπομονησίας αὐτοῦ. Συνεπέραναν δ' ἐκ τούτου ὅτι ἐφρόνει ἤδη, ὡς οὗτοι, ἀνέφικτον τὴν ἐπιχείρησιν.

Ἀλλ' ἐν τούτῳ ἠπατῶντο.

Τὴν εἰκοστὴν πέμπτην Μαρτίου ἡ *Ἀλάσκα* ἐξῆλθε τῆς δεξαμενῆς, κατέπλευσεν εἰς τὸν ὅρμον καὶ ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος.

ΙΕ'.

Ἡ βραχυτέρα ὁδὸς.

Αἱ ἄκραι τῆς Γαλλίας εἶχον ἐξαφανισθῇ εἰς τὸν ὁρίζοντα, ὅτε ὁ Ἔρικ συνεκάλεσεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοὺς τρεῖς φίλους αὐτοῦ καὶ συμβούλους ὅπως ποιήσῃ πρὸς αὐτοὺς σοβαρὰν ἀνακοίνωσιν.

— Πολὺ ἐσκέφθην, εἶπε, περὶ ὅσων συνέβησαν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ ἐκ Στοκόλμης ἀπόπλου μας. Ἐξάγω δὲ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐπίκειται φόβος μὴ συναντήσωμεν κατὰ τὸν πλοῦν ἡμῶν καὶ ἄλλα ἐμπόδια. Ὁ τολμήσας νὰ στείλῃ ἡμᾶς εἰς βέβαιον θάνατον ἐπὶ τῆς *Κρύας Ξέρας* δὲν θὰ σταματήσῃ ἕως ἐδῶ! Ἴσως κατασκοπεύει ἡμᾶς εἰς Γιβραλτὰρ ἢ Μελίτην ἢ ἀλλοῦ... Ἂν δὲν κατορθώσῃ νὰ μᾶς ἐξοντώσῃ ὁλοσχερῶς, μοὶ φαίνεται ὅμως βέβαιον ὅτι θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιβραδύνῃ τὴν πορείαν μας... Δὲν θὰ φθάσωμεν λοιπὸν εἰς τὸν Βερίγγειον πορθμὸν τὸ θέρος, τὴν μόνην ἐποχὴν καθ' ἣν εἶνε πλωτὸς ὁ Παγωμένος Ὠκεανός!

— Κ' ἐγὼ αὐτὸ τὸ συμπέρασμα ἐξάγω, εἶπεν ὁ Βρέδεζορδ. Τὸ ἐφύλαττα δι' ἐμὲ αὐτόν, διότι δὲν ἐπεθύμουν νὰ σοῦ ἀφαιρέσω πᾶσαν ἐλπίδα, παιδί μου. Ἀλλ' ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι εἶνε ἀδύνατον πλέον νὰ διανύσωμεν εἰς τρεῖς μῆνας τὴν ἀπόστασιν, ἥτις μᾶς ἀποχωρίζει τοῦ Βεριγγείου πορθμοῦ.

— Κ' ἐγὼ αὐτῆς τῆς ἰδέας εἶμαι, εἶπεν ὁ ἰατρός.

Ὁ δὲ Μαλάριος διὰ νεύματος τῆς κεφαλῆς ἐδήλωσεν ὅτι καὶ οὗτος ἐπίσης συνεμερίζετο τὴν γνώμην ταύτην.

— Τί πρέπει λοιπὸν νὰ πράξωμεν; ἠρώτησεν ὁ Ἔρικ.

— Τὸ μόνον λογικὸν καὶ πρὸς τὸ καθῆκον σύμφωνον, εἶπεν ὁ Βρέδεζορδ, εἶνε ν' ἀφήσωμεν κατὰ μέρος ἐπιχείρησιν, τὴν ὁποίαν θεωροῦμεν ἀπραγματοποίητον καὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Στοκόλμην. Τὸ ἐνόησες, παιδί μου, καὶ σὲ συγχαίρω ἐξ ὀνόματος ὅλων μας· διότι ὑπέκυψες γενναίως εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην.

— Δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ τὰ συγχαρητήρια ταῦτα, εἶπεν ὁ Ἔρικ, διότι δὲν εἶμαι ἄξιος αὐτῶν. Ὄχι! δὲν ἔχω διόλου κατὰ νοῦν ν' ἀπαρνηθῶ τὴν ἐπιχείρησίν μας, νομίζω δὲ αὐτὴν πᾶν ἄλλο ἢ ἀπραγματοποίητον!... Νομίζω μόνον,

ὅτι διὰ νὰ τὴν φέρωμεν εἰς πέρας, εἶνε ἀνάγκη νὰ ματαιώσωμεν τὰ σχέδια τοῦ ἀθλίου ὅστις μᾶς κατασκοπεύει, πρὸς τοῦτο δὲ τὸ πρῶτον ληπτέον μέτρον εἶνε νὰ μεταβάλωμεν τὸ δρομολόγιόν μας.

— Ἡ μεταβολὴ τοῦ δρομολογίου θὰ ἐπαυξήσῃ ἁπλῶς τὰς δυσχερείας, ἀπήντησεν ὁ ἰατρός, διότι τὸ ἀποφασισθὲν ἤδη εἶνε τὸ συντομώτερον. Ἂν δὲ εἶνε δύσκολον νὰ φθάσωμεν εἰς τρεῖς μῆνας εἰς τὸν Βερίγγειον πορθμὸν διὰ τῆς Μεσογείου καὶ τῆς διώρυχος τοῦ Σουέζ, θὰ εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ φθάσωμεν διὰ τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου ἢ τοῦ ἀκρωτηρίου Χόρν, καθόσον καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη ἐκ τῶν δύο τούτων ὁδῶν θ' ἀπαιτήσῃ κατ' ἀνάγκην πλοῦν πέντε ἢ ἓξ μηνῶν.

— Ὑπάρχει ἄλλη ὁδὸς δυναμένη νὰ συντομεύσῃ τὸν πλοῦν ἀντὶ νὰ τὸν παρατείνῃ, καὶ ὅπου θὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι δὲν θὰ συναντήσωμεν τὸν Τούδωρ Βράουν, εἶπεν ὁ Ἔρικ χωρὶς νὰ συγκινηθῇ ἐκ τῆς ἐνστάσεως.

— Ἄλλη ὁδός; ὑπέλαβεν ὁ Σβαρυεγκρόνα. Σὲ βεβαιῶ ὅτι δὲν τὴν γνωρίζω· ἐκτὸς ἂν ἐννοεῖς τὴν διὰ τοῦ Παναμᾶ ὁδόν!... Ἀλλὰ καθόσον εἰξεύρω, αὐτὴ δὲν εἶνε ἀκόμη πλευστὴ καὶ δὲν θὰ εἶνε πρὶν παρέλθουν πολλὰ ἔτη!

— Δὲν ἐννοῶ οὔτε τὴν ὁδὸν τοῦ Παναμᾶ οὔτε τὴν τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου, οὔτε τὴν τοῦ ἀκρωτηρίου Χόρν, ὑπέλαβεν ὁ νεαρὸς κυβερνήτης τῆς *Ἀλάσκας*. Ἡ ὁδὸς περὶ ἧς ὁμιλῶ, ἡ μόνη δι' ἧς δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν μετὰ τρεῖς μῆνας εἰς τὸν Βερίγγειον πορθμόν, εἶνε ὁ Παγωμένος Ὠκεανός, ὁ βορειοδυτικὸς πόρος!

Μεθ' ὅ, ἰδὼν τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ ἐκπλήκτους ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου τούτου συμπεράσματος ὁ Ἔρικ ἀνέπτυξεν αὐτό.

— Ὁ βορειοδυτικὸς πόρος δὲν εἶνε πλέον σήμερον ὅ,τι ἦτο ἄλλοτε, ἐξηκολούθησεν, ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν θαλασσοπόρων. Εἶνε ὁδὸς διαλείπουσα—διότι ἕκαστον ἔτος μένει ἀνοικτὴ μόνον ἀκτὼ ἢ δέκα ἑβδομάδας—ἀλλ' ἐντελῶς γνωστὴ τώρα, κεχαραγμένη ἐπὶ ἐξαιρέτων χαρτῶν, καὶ συχναζομένη ὑπὸ ἑκατοντάδων φαλαναλιευτικῶν πλοίων. Ὁμολογῶ ὅτι σπανίως οἱ ναυτιλλόμενοι ἐκλέγουσιν αὐτὴν ὅπως μεταβῶσι διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν. Οἱ πλεῖστοι ἐξ ὅσων προσπελάζουσιν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὸ ἓν ἢ ἄλλο μέρος δὲν διαπλέουν αὐτὴν ὁλόκληρον. Δυνατὸν μάλιστα, ἂν αἱ περιστάσεις δὲν φανῶσιν εἰς ἡμᾶς εὐνοϊκαί, νὰ εὕρωμεν αὐτὴν κλειστήν, ἢ νὰ μὴ εὕρωμεν αὐτὴν ἀνοικτὴν ἀκριβῶς τὴν ὥραν καθ' ἣν θὰ ἔχωμεν ἀνάγκην νὰ εἶνε ἀνοικτή! Αὐτὸ πλέον εἶνε ζήτημα τύχης! Ἀλλὰ λέγω ὅτι ἔχομεν πολλοὺς λόγους νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν σκοπόν μας διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, ἐν ᾧ δὲν ἔχομεν οὐδένα νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τῶν ἄλλων. Τούτων οὕτως ἐχόντων, τὸ καθῆκον ἡμῶν, κατὰ τὴν ἐντολὴν ἣν ἐλάβομεν παρὰ τῶν ὀργανωτῶν τῆς ἀποστολῆς καὶ κατὸ τὴν ὑποχρέωσιν ἣν ἔχομεν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, ἀπαιτεῖ νὰ προσφύγωμεν εἰς τὸ μόνον μέσον τὸ ὁποῖον μᾶς μένει διὰ νὰ φθάσωμεν ἐγκαίρως εἰς τὸν Βερίγγειον πορθμόν. Σύνηθες πλοῖον, ἐξηρτυμένον πρὸς διάπλουν τῶν τροπικῶν θαλασσῶν, δυνατὸν νὰ ἐδίσταζε πρὸ τῆς ἀνάγκης ταύτης. Ἀλλὰ πλοῖον ὡς ἡ *Ἀλάσκα* ἐφοπλισθὲν ἀκριβῶς πρὸς περίπλουν τῶν πολικῶν θαλασσῶν δὲν δύναται νὰ διστάσῃ. Τὸ κατ' ἐμέ, δηλῶ ὅτι πιθανὸν νὰ ἐπιστρέψω εἰς Στοκόλμην χωρὶς νὰ ἔχω ἐπανεύρῃ τὸν Νόρδενσκιολδ!... ἀλλὰ δὲν θὰ ἐπιστρέψω εἰμὴ ἀφ' οὗ ἐπιχειρήσω πᾶν ὅ,τι εἶνε δυνατὸν ὅπως τὸν ἀνεύρω!

["Επεται συνέχεια]

Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΑΓΑΘΟΕΡΓΙΑ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ

Αἱ κυρίαι τοῦ Γολγοθᾶ.

[Συνέχεια· ἴδε σελ. 348.]

Τὸ πάθος τοῦτο, τὸ διαυλακοῦν τὸ πρόσωπον καὶ καθιστῶν αὐτὸ γελοῖον συνάμα καὶ εἰδεχθές, εἶναι λίαν ἀλγεινόν, καὶ ἡ μὲν ἐπιμονὴ αὐτοῦ εἶναι ἀνένδοτος, ἡ δὲ πρόοδος τοσοῦτον βραδεῖα, ὥστε φαίνεται ἀνεπαίσθητος. Οὐδαμῶς εὐσπλαγχνούμενον τὸν πάσχοντα, φονεύει αὐτὸν βαθμηδὸν καὶ ἐπὶ ἔτη πολλά. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἐμελέτων τὴν Σαλπετριέρ,[1] ἐγνώρισα γυναῖκα διακρινομένην ἐν τῷ τμήματι τῶν καρκίνων. Ἦτο δὲ ζωηρὰ καὶ κατά τι ἀνήσυχος, ἀδιαλείπτως ὁμιλοῦσα καὶ ἔχουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἐν σχήματι σβεστήρος, παμμέγεθες χάρτινον κάλυμμα περιβεβλημένον διὰ κυανοῦ ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον ἀπέκρυπτεν ἐντελῶς τὸ πρόσωπόν της. Οὐδέποτε ἐκατοπτρίζετο, καθότι ἀπετροπιάζετο τὴν ἰδίαν ὄψιν. Ἠθέλησα νὰ τὴν ἰδῶ καὶ σχεδὸν μετενόησα. Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν διήρχετο πλησίον μου ἐν τῷ διαδρόμῳ τῆς αἰθούσης τῆς Ἁγίας Κικίλης ἤγγισα διὰ τοῦ δακτύλου τὴν κορυφὴν τοῦ χαρτίνου καλύμματος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ τὴν ἀποκαλύψω. Μὲ ὕβρισε καὶ μὲ ἐλάκτισεν, ἀλλ' ὅμως τὴν εἶδον. Τὸ πρόσωπόν της ἦτο μία πληγή ὅπου διεκρίνοντο μόνον οἱ ὀδόντες καὶ οἱ ὀφθαλμοί. Ἡ φαγέδαινα εἶχε καταφάγει τὰ χείλη, τὰς παρειάς, τὰ βλέφαρα καὶ τὴν ῥίνα. Ἐλέγετο δὲ ἐν τῷ καταστήματι, ὅτι ὠνομάζετο Μήδεια καὶ ὅτι διετέλεσεν ὡς ὑποκρίτρια εἰς μικρόν τι θέατρον, λίαν εὐειδὴς οὖσα καὶ ἐπιζήτητος καὶ διάγουσα βίον ἀκόλαστον.

Πάντα ταῦτα ἦσαν ψευδῆ, ἦτο δὲ ἁπλῶς μιλτουργός, ὀνόματι Βικτωρία Μεδὲζ χήρα Λεῥεβιράν, γεννηθεῖσα τῷ 1799 καὶ παραληφθεῖσα διὰ τὸ ἐπάναγκες εἰς τὴν Σαλπετριὲρ τῷ 1853. Ἦτο δὲ τότε ἤδη εἰδεχθὴς τὴν ὄψιν καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ διαβεβρωμένη καὶ ἀπεβίωσε μόλις τῷ 1871 εἰς ἡλικίαν 72 ἐτῶν· ἡμίσειαν ὥραν πρὸ τοῦ θανάτου της, αἱ κάτω σιαγόνες ἀπεσπάσθησαν καὶ ἐφάνησαν αἱ κοιλότητες τοῦ λάρυγγος. Τὴν ἀνέπαυσε δὲ νομίζετε ἡ φαγέδαινα; Οὐδόλως, ἀλλ' ἡ περιπνευμονία. Ἀνέφερα τὸ παράδειγμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπατελεῖ ἔξαιρεσιν, διὰ ν' ἀποδείξω τὸν χαρακτῆρα τῆς νόσου καὶ τὴν ἀδυσώπητον αὐτῆς βραδύτητα.

Ἐνίοτε ἡ ἐνέργεια αὐτῆς εἶναι ταχυτέρα, ἀλλὰ τότε φαίνεται ἐπιπολαίως προσβάλλουσα τὸ δέρμα μόνον καὶ εὐλαβουμένη τῶν μυῶν καὶ τῶν ὀστῶν. Ἐκεῖ ἵσταται ὀρθία μία τῶν ἀρρώστων· λέγουσιν ὅτι ἐθεραπεύθη, ἀλλὰ πῶς ἦτο ἄρά γε πρὶν θεραπευθῇ; Τὸ πρόσωπόν της φαίνεται ἐξ ὑπερύθρου βερονικείου, στιλπνὸν καὶ πολλαχοῦ κεκαλυμμένον διὰ λεπίδων πυκνῶν καὶ τεφρῶν, ὡς αἱ λεπίδες τεθνεῶτος ἰχθύος· ἡ ῥὶς κλίνει πρὸς τὰ κάτω, τὰ χείλη εἶναι συνεσταλμένα, ὡσεὶ τὸ πρόσωπον περιείχετο ἐντὸς ἐπιδερμίδος ὑπὲρ τὸ δέον στενῆς. Αἱ ὀφρῦς ἔπεσαν, ἡ κόρη εἶναι ἀραιὰ καὶ στερεῖται στιλπνότητος, ὁ λαιμὸς εἶναι ηὐλακωμένος, ὁ εἷς τῶν ὀφθαλμῶν καλύπτεται ὑπὸ γαλακτώδους φακοῦ. Ἡ ἐπιδερμὶς σχηματισθεῖσα ἐκ νέου μετὰ τὴν ἐκδοράν, ἐντελῶς ἐνέφραξε τὴν ὀπὴν τῶν ὤτων, ὧν οἱ λοβοὶ ἐξηφανίσθησαν. Ἡ δυστυχὴς ἀκούει ὁπωσοῦν καὶ δύναται ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἀπευθυνομένας αὐτῇ ἐρωτήσεις, δὲν στερεῖται δὲ νοημοσύνης καὶ λέγει ὅτι χαίρει διότι εἶναι εἰς τόσον καλὴν κατάστασιν. Περιέρχεται τὴν οἰκίαν καὶ ἴσως πολλαὶ τῶν ἀρρώστων, ὧν ἡ κεφαλὴ εἶναι διὰ πανίων ἐπιδεδεμένη, θεωροῦσιν αὐτὴν εὐτυχῆ καὶ φθονοῦσι τὴν τύχην της, ἥτις εἶναι νὰ μείνῃ ἀπότροπαιος.

Ἐπὶ χαμηλῆς κλίνης βλέπω καθήμενον 13 περίπου ἐτῶν· τὸ πρόσωπόν της, τὸ ὁποῖον παραμορφόνει ἡ ἐξόγκωσις τῶν σιαγόνων, ἔχει ὄψιν ἰαπωνικήν, ἣν δὲν διαψεύδει ἡ ζωηρότης τῶν ὀφθαλμῶν οὐδὲ ἡ κόμη κινεζικῷ τῷ τρόπῳ ἀναστρόφως ἐκτενισμένη. Ἡ ἔκφρασις ἐμφαίνει νοημοσύνην, ἡ ὁμιλία εἶναι ζωηρά, τὸ μειδίαμα γλυκὺ καὶ εὐγνῶμον. Ὑπτία, ἀκίνητος καὶ σχεδὸν ἐπιφάνειαν μόνον παρουσιάζουσα, ἔχει τὴν χρῆσιν μόνης τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ἥτις κινεῖται εἰς τὸ ἄκρον ἰσχνοῦ βραχίονος, οὗ ἡ σὰρξ εἶναι χαῦνος καὶ τὸ δέρμα κιτρινωπόν. Ἡ ἔλλειψις τῆς φωσφορικῆς ἀσβέστου κατέστησε τὰ ὀστᾶ πηγματώδη καὶ σχεδὸν δύνανται αἱ κνῆμαι νὰ δεθῶσιν ὡς κάλοι. Ὁ δεξιὸς βραχίων τοσοῦτον ἐξέκλινεν εἰς τὰς ἀρθρώσεις, ὥστε οἱ δάκτυλοι τῆς χειρὸς εἶναι ἀπεστραμμένοι. Ἡ ζωὴ φαίνεται καταφυγοῦσα ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ παραιτήσασα τὸ σῶμα ἐκεῖνο, τὸ χημικῶς τοσοῦτον κακῶς συντεθειμένον. Ὑπεράνω τοῦ ἀσθενοῦς τούτου πτώματος, ἐγκέφαλος σκεπτόμενος, ὅστις δὲν φαίνεται ἀπορῶν ἐπὶ τῇ συνδέσει αὐτοῦ μετὰ τοῦ θανάτου. Ἡ κόρη αὕτη δὲν πάσχει, ἀλλ' ἀποθνήσκει ὅμως, οὐδεμίαν ἔχουσα τούτου προαίσθησιν. Ἐντὸς μικροῦ, ἡ ψυχὴ θέλει ἐγκαταλείψει τὴν ἀτελῆ ταύτην ὕλην καὶ ἡ δυστυχὴς μικρὰ θέλει ἐλευθερωθῆ. Πλησίον αὐτῆς καὶ ὡς ματ' ἀπορίας ἀτενίζον αὐτήν, ζῶν τι ὀγκῶδες κάθηται ἐπὶ ἀνακλίντρου ἔχοντος σανίδιον, ἐμποδίζον αὐτὸ νὰ ἐγερθῇ. Εἶναι ἆρά γε γυνή; Ναί, καθότι ὁμιλεῖ. Οἱ πόδες καὶ αἱ χεῖρες της, ἐκ μαλακῆς οὐσίας εἶναι ἀντιστρόφως ἀνεστραμμένοι διὰ συστολῆς προγενεστέρας τῆς γεννήσεως, ἡ γλῶσσα, μεγάλη καὶ σαρκώδης, ἐξέρχεται τοῦ στόματος καὶ κρέμαται ἐπὶ παχέων χειλέων. Τὸ πελιδνὸν καὶ ἐξωγκωμένον πρόσωπον ἀσχημίζεται ὑπὸ ὀφθαλμῶν ἐξεχόντων καὶ στρογγύλων, περιστρεφομένων ὡς ἔτυχεν. Ἡ ὁμιλία εἶναι ἀσαφὴς καὶ οἱονεὶ κτηνώδης. Ὁ νοῦς δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐξημβλυμένος, ἀλλὰ διανοίγεται καὶ ἐννοεῖ. Τὸ ἐμβρυοειδὲς τοῦτο πλάσμα, τὸ ἀναμιμνῆσκον τὰ ἀπαγῆ μαλάκια, τὰ ὁποῖα κυλίουσι τὰ κύματα, τὸ μὴ δυνάμενον νὰ περιπατήσῃ, οὐδὲ νὰ ἐπιβλέπῃ τὰς φυσικὰς αὐτοῦ λειτουργίας εἶναι τὴν σήμερον 36 ἐτῶν, κατώρθωσε δὲ νὰ λάβῃ θρησκευτικήν τινα διδασκαλίαν καὶ μετέλαβεν ἤδη τὸ πρῶτον τῆς θείας κοινωνίας.

Ἡ ἐλεφαντίασις δὲν εἶναι σπανία ἐν τῇ ὁδῷ Λουρμέλ. Τὸ φοβερὸν τοῦτο πάθος, τὸ ἐξομοιοῦν τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ τοῦ ἐλέφαντος, προσβάλλει σχεδὸν πάντοτε τοὺς πόδας. Ὁ Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι ἵνα θεραπευθῶσιν αὐτοῦ οἱ Φαραώ, ἐλούοντο εἰς ἀνθρώπινον αἷμα. Ὁ Παρακέλσης, ἤντον ἀπάνθρωπος, παραγγέλλει ρευστὸν χρυσὸν καὶ διαλυσιν μαργαριτῶν. Ἀγνοεῖται ἐν Γολγοθᾷ, ἂν ἡ τοιαύτη θεραπεία εἶναι ἀποτελεσματική. Γραῖά τις κάθηται ἐπὶ τῆς κλίνης της στηρίζουσα τοὺς πόδας ἐπὶ ἕδρας· τὴν ἐρωτῶ διατὶ δὲν κατακλίνεται; μοὶ ἀπαντᾷ. «Εἶμαι ἀσθματικὴ καὶ πνίγομαι ὅταν εἶμαι πλαγιασμένη.» Ἀποκαλύπτει τὰς κνήμας της, ἃς λυμαίνεται ἡ ἐλεφαντίασις· τὸ δέρμα εἶναι παχύ, μελανωπὸν καὶ λεπιδῶδες. Οἱ ἰστοὶ εἶναι ἐξωδημένοι, οἱ ἀστράγαλοι ἐξηφανίσθησαν ἐν τῇ τῶν σαρκῶν ἐξογκώσει, τοῦ δὲ ποδὸς τὸ οἴδημα εἶναι τοιοῦτον, ὥστε νομίζει τις ὅτι θὰ διαρραγῇ. Ὅπως ἐλαττωθῇ ἡ ἔντασις τῆς ἐλεφαντιάσεως, ἡ πάσχουσα ἔπρεπε νὰ κεῖται ἐπὶ προσκλινοῦς ἐπιπέδου, μικρόν τι ἀνυψοῦντος τὰς κνήμας, ἀλλὰ πάλιν ὅπως ἐμποδίζῃ τὸ ἄσθμα νὰ πιέζῃ τοὺς πνεύμονας, ἀνάγκη νὰ ἵσταται ὀρθία ἢ τοὐλάχιστον οὕτως, ὥστε νὰ ἔχῃ τὸ ἄνω σῶμα ἀνωρθωμένον. Πρόβλημα ἄλυτον καὶ ὄντως ἀνηλεές· αἱ δύω βάσανοι συνδυάζονται, ἡ δὲ ἀρ-

[1] Salpêtrière, μέγα ἄσυλον γυναικῶν φρενοπαθῶν ἐν Παρισίοις.

ρωστος δὲν δύναται ν' ἀνακουφίσῃ τὴν μίαν εἰμὴ ἐπιβαρύνουσα τὴν ἑτέραν. Πολλαὶ δὲ ὑπάρχουσι τοιαῦται ἐν τῷ ὑπνωτηρίῳ· ὁσάκις ἐν τῷ ὕπνῳ τὸ σῶμα αὐτομάτως καταπίπτῃ, ἀφυπνοῦσι κράζουσαι. «Ἀέρα! ἀέρα!»

Στηριζομένην ἐπὶ σωροῦ προσκεφαλαίων βλέπω νεαρὰν γυναῖκα ἔχουσαν νεκρώδη ὠχρότητα, ἥτις ὀσφραίνεται φιάλην ὕδατος τῆς Κολωνίας καὶ σείει τὴν κεφαλὴν ἐν ἀθυμίᾳ. Τὴν πλησιάζω καὶ μετὰ δυσκολίας μένω ἐγγύς. Τὴν ἐρωτῶ· «Διατί ὀσφρεῖνεσθε τὴν φιάλην ταύτην; φοβεῖσθε μήπως λιποθυμήσητε;» Ἐλαφρὰν ἐρύθημα καλύπτει τὰς παρειάς της, μὲ ἀποκρίνεται· «Ναὶ κύριε.» Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές. Προσπαθεῖ ν' ἀποφύγῃ τὴν ἰδίαν ὀσμὴν καὶ ἀποτυγχάνει. Διετέλεσεν ἄλλοτε ἐργάτις, εἰς τοὺς καπνούς, πεσοῦσα δὲ ἐκ τινος παραθύρου τοῦ δευτέρου πατώματος, ἔθραυσε τὴν δεξιάν της κνήμην. Τὸ κάταγμα ἦτο πολύπλοκον καὶ ἐπήνεγκεν τὴν ἐκκοπὴν τοῦ ποδός. Ἀγνοῶ τί μετὰ ταῦτα συνέβη, ἀλλὰ λυποῦμαι διότι ἡ δυστυχὴς δὲν ἐφονεύθη πίπτουσα. Ἡ ἐκκοπεῖσα κνήμη προσεβλήθη ὑπὸ καρκίνου ἐκτεινομένου μέχρι τοῦ ἰσχίου. Ὁ μηρὸς αὐτῆς λευκὸς καὶ ὑπέρογκος, ὁμοιάζει πρὸς σάκκον πλήρη ἀλεύρου· τὸ δέρμα διερράγη ὡς ἐκ τῆς διαστολῆς τῶν ἀποσυντεθειμένων ἱστῶν καὶ ἀναδίδει ναυτιώδη σαπρίας ὀσμήν. Ὁσάκις ἡ ἀφόρητος δυσωδία ἀνέρχηται μέχρι αὐτῆς, λαμβάνει τὴν φιάλην καὶ ἀπελπίζεται. Τὴν παρετήρουν ἐνῷ ἠλλάσσοντο οἱ ἐπίδεσμοι καὶ αὐτὴ δακρύουσα ἐθεώρει τὴν κνήμην της, ἥτις οὐδέποτε πλέον θέλει χρησιμεύσει αὐτῇ, ἄκοντός μου δὲ ἀνεκυκλεῖτο ἐν τῇ μνήμῃ τὸ ᾆσμα τῆς *Ἰουδαίας* «Εἶμαι νέα καὶ ἀγαπῶ τὴν ζωήν!» Ἐπανελθὼν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν πρώτην μου ἐπίσκεψιν ἀνεζήτησα ἐν τῷ ὑπνωτηρίῳ τὴν νεαρὰν ἐργάτιδα, ἀλλὰ δὲν τὴν εἶδον. Εὑρίσκεται ἤδη ἀλλαχοῦ, ἐν τόπῳ ἔνθα ὀδύνη δὲν ὑπάρχει, ἔνθα δὲ βεβαίως ἐξηγεῖται ὁ λόγος, δι' ὃν τοσαύτας ὑφιστάμεθα ἐπὶ τῆς γῆς ἀλγηδόνας. Τὸ πρωὶ τῆς 22 Ἀπριλίου, μία τῶν κυριῶν τοῦ Γολγοθᾶ τὴν ἠρώτησεν ἐὰν ἤθελεν ἀρτολάγανον ὡς ἐπιδόρπιον· μειδιῶσα ἀπεκρίθη· «Θέλω δύο». Αἴφνης ἀνέκραξε· «Κάτι φεύγει!» Τρέχουσι πρὸς αὐτήν· τὸ αἷμα ἔρρεε κρουνηδόν. Ἵνα καταστείλωσι ταχύτερον τὴν αἱμορραγίαν, ἔκοψαν τοὺς ἐπιδέσμους. Ἡ ταλαίπωρος ἔκλινε τὴν κεφαλήν, ὡς τι τετραυματισμένον πτηνόν· τὰ ἄχρια χείλη της ἦσαν ἄφωνα, τὸ βλέμμα ἐστρέφετο πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀναζητοῦν τὴν τῶν ἐλπίδων συντέλειαν, τὸ σῶμα ἐφάνη χαυνούμενον καὶ τέλος κατέπεσεν. Ὁ καρκῖνος εἶχε προσβάλει τὴν μηρικὴν ἀρτηρίαν, ἐντὸς δύω δὲ μόλις λεπτῶν, ἡ ψυχὴ ἐλευθερωθεῖσα ἀπέστη.

Ἡ θέσις, ἣν ἐγκατέλιπε δὲν ἐπρόφθασε νὰ κρυώσῃ. Ἀνακαλύπτω ἐν αὐτῇ φάσμα. Ἐνθυμεῖσθε τὰ παραμύθια; «Ἦτο μίαν φορὰν μία γρηά, τόσον πολὺ γρηά, ὥστε ἡ μύτη της ἤγγιζε τὸ πηγούνι της.» Εὑρίσκεται ἐκεῖ ἐν Γολγοθᾷ, συνεσπειρωμένη ἐπὶ τῆς κλίνης της, ἐφ' ἧς πάντοτε κάθηται, διότι δὲν δύναται νὰ λάβῃ ἄλλην θέσιν, ὁμοία πρὸς τὰς μομίας ἐκείνας τῶν Ἰγκάδων, ἃς ἀνευρίσκουσιν ἐντὸς ἀμφορέων. Ἡ ἀγκύλωσις προσέβαλε τὰς κάτω ἀρθρώσεις καὶ τὴν συνέκαμψεν εἰς τρία. Κατὰ μῆκος τῶν ἀσάρκων βραχιόνων της καρκινώδεις κηλίδες εἶναι διεσπαρμέναι ἐπὶ τοῦ ἐρρυτιδωμένου δέρματος. Εἶναι δὲ Βρετανὴ ἐκ τῆς μεταξὺ Ἰοσσελὲν καὶ Πλοερμὲλ χώρας, πολλάκις βεβαίως παίξασα ἐν τῇ παιδικῇ της ἡλικίᾳ, παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Δουκὸς καὶ ὑπὸ τὰς δρῦς τοῦ δάσους Λαμβοά, ὅπου ἐπολέμησαν ποτὲ οἱ Τριάκοντα. Τὴν σήμερον εἶναι ἀπεξηραμένον ἴνδαλμα· νομίζει τις ὅτι τὸ αἷμα ἔπαυσε κυκλοφοροῦν καὶ ἀφίνει τὰς σάρκας νὰ φθίνωσιν ἐξ ἀτροφίας. Ἡ φωνή της εἶναι τοσοῦτον ἀσθενής, ὥστε φαίνεται ὡς ἡ φωνὴ ἐγγαστριμύθου ὄπισθεν αὐλαίας ὁμιλοῦντος. Λέγει δέ· «Θέλω νὰ καπνίσω· σαράντα χρόνια καπνίζω καὶ αἰσθάνομαι πολὺ τὴν στέρησιν τοῦ καπνοῦ.» Ὁσάκις ὁ καιρὸς εἶναι καλὸς καὶ ὁ ἥλιος θερμαίνῃ τὸν κῆπον, ὁ κατεσκληκὼς οὗτος σκελετὸς τίθεται ἐπὶ ἀνακλίντρου, τὸ ὁποῖον κυλίεται εἰς τὸ ὕπαιθρον· τότε δὲ ἡ γραῖα καπνίζει ἡσύχως καμμύουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ῥεμβάζει βλέπουσα ἴσως ἐν τῇ καταλαμβανούσῃ αὐτὴν νάρκῃ, τὰς μακροκόμους τῆς Βρετανίας νεάνιδας καὶ τοὺς νεανίας, οἵτινες ἵσταντο πρὸ τοῦ παραθύρου της, καὶ ἀναπολοῦσα τὸ ᾆσμα τῆς ὀρεσιβίου ἀηδόνος, τῆς ἐρωτικῆς ἀηδόνος τὸ νυμφικὸν ᾆσμα, τὸ ὁποῖον νέα οὖσα καὶ ἀνθηρά, ἤκουσε ποτὲ μὲ πάλλουσαν καρδίαν.

Παραμεινωμεν προσέτι πλησίον τῆς τελευταίας ταύτης κλίνης. Ἡ κατέχουσα αὐτὴν δὲν θὰ ἐξέλθῃ αὐτῆς εἰμὴ μόνον ἵνα ἀναπαυθῇ ἐν τῇ αἰωνιότητι· εἶναι πρεσβῦτις βεβαίως ἄλλοτε εὐειδής, νῦν δὲ λίαν καθαρά. Ὑπὸ τὴν καλύπτραν φαίνεται ἐν τάξει ἡ χιονόλευκος κόμη. Καὶ ἐκείνη κοιμᾶται καθημένη, οὐχὶ ὡς ἀσθματική, ἀλλὰ διότι τὸ βάρος τοῦ καρκίνου τὴν πιέζει ὅταν κατάκηται ὑπτία. Ἀποκαλύπτει τὸν θώρακα αὐτῆς, τὸ ἐπίπεδον στῆθός της ἀνωμαλίζουσι καρκινώδεις ἀδένες καθιστῶντες αὐτὸ ὅμοιον πρὸς ἐξέχοντα χάρτην ὀροσειρᾶς. Ἡ ἐξαγωγὴ αὐτῶν εἶναι ἀδύνατος, καθόσον ἀπὸ τῶν κλειδῶν μέχρι τῶν ψευδῶν πλευρῶν σχηματίζεται θώραξ ἐκ καστανῶν ὑποπελίδνων ὄζων. Ἡ δυστυχὴς γυνὴ τρέφει ἀπατηλὰς ἐλπίδας. Τὸ βλέμμα αὐτῆς ἔχει ἔκφρασιν ἀλγεινήν, ὡς νὰ ἐπανελάμβανε τὸ τοῦ Σατωβριάνδου: «Ἀθυμῶ διότι διάρκῶ!» Ἀλλ' ἐκείνη δὲν διήρκεσε πολύ. Δύω ἡμέρας μετὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου, τὸ σῶμά της ἀπεκοιμήθη τὸν αἰώνιον ὕπνον· τὴν μετέφερον εἰς τὸν νεκρικὸν θάλαμον καὶ ταχέως ἡτοίμασαν τὴν κλίνην της, ὅπως δεχθῇ ἄρρωστον, ἧς τὸ πρόσωπον σχεδὸν ἤδη κατεστράφη.

Μὴ ὑποθέσῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἐδείνοποίησα τὰ πράγματα, ἀπεναντίας ἐμετρίασα αὐτά, ἀποφυγὼν νὰ περιγράψω ὅσα εἶδον. Ὑπάρχουσι μορφαί, ἃς δὲν ἀπεκάλυψα· πληγαί, ὧν ἑκουσίως ἀπέστρεψα τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀδύνατον νὰ φανταστῇ τις πόσον αἱ γυναῖκες αὗται πάσχουσιν ἐκ τῶν ἀνάτων ἐκείνων νοσημάτων. Ὄπισθεν τῶν λευκῶν παραπετασμάτων, ἀκούονται οἰμωγαὶ ὑπόκωφοι. Ἐνίοτε τὴν νύκτα, κραυγή τις διακόπτει τὴν σιγὴν τοῦ ὑπνωτηρίου· τὸ ἄγριον θηρίον δάκνει μίαν τῶν ἀρρώστων καὶ ἀποσπᾷ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ὕπνου. Αἱ κυρίαι τοῦ Γολγοθᾶ μένουσιν ἐγγύς, οὐδ' ἔχουσιν ἀνάγκην δευτέρας προσκλήσεως, ὅπως παράσχωσι τὴν συνδρομήν των. Γινώσκουσι δέ, ὥς τινες πολύπειροι ἰατροί, νὰ δίδωσι καταλλήλως τὴν ὑδροχλωρικὴν μορφίνην καὶ ἔμαθον ἐπίσης τὴν τέχνην τῶν ὑποδορίων ἐνέσεων. Εἰς τὰ ἀνίατα ταῦτα νοσήματα, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς τινα τῆς φύσεως ἀποπλάνησιν, ὁ ἰατρὸς ὀφείλει νὰ ἐπιδεικνύῃ μεγίστην συμπάθειαν· ἡ τῶν λόγων φιλοφροσύνη ἀνακουφίζει ἐκείνους, οὓς δὲν δύνανται νὰ θεραπεύσωσι τὰ φάρμακα. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τὰς νοσούσας μᾶλλον ἢ ἐπὶ τὴν νόσον, ἐπιδαψιλεύων αὐταῖς πᾶσαν παραμυθίαν καὶ περίθαλψιν καὶ ἐμψύχωσιν. Αἱ κυρίαι τοῦ Γολγοθᾶ γινώσκουσαι τοῦτο, ἡσυχάζουσι τὰς ἀλγούσας καὶ ἀποκοιμίζουσιν αὐτὰς διὰ λόγων παραμυθητικῶν, κατευνάζουσι τὰς ἀνασχετούσας ἐπὶ τῷ μεγέθει τῶν ἰδίων ἀλγηδόνων καὶ γονυπετοῦσαι παρὰ τὰς κλίνας, προσεύχονται καὶ ἐπαναφέρουσιν οὕτω τὴν ἐλπίδα εἰς τὰς μᾶλλον ἀπεγνωσμένας ψυχάς.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

ΕΛΠΙΖ Σ. ΣΟΥΤΣΟΥ

ΒΙΒΛΙΑΚΑ

Ἡ τυπογραφία, κατά τινα Ἰταλὸν φιλόβιβλον, εἶναι ἀρχαιοτέρα παρ' ὅσον κοινῶς πιστεύεται, διότι πολὺ πρὸ τοῦ Γουτεμβέργ ἐτυπώθη διὰ κινητῶν τυπογραφικῶν χαρακτήρων βιβλίον ἐπιγραφόμενον «*Speculum humanae salvationis*», οὗτινος ἀντίτυπον εὑρίσκεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ κ. Βερνάρδ, συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας τῆς τυπογραφίας, ἀναφέρει ὅτι τὸ εἰρημένον Speculum ἐτυπώθη πολὺ πρὸ τοῦ 1461 ἐν Ὁλλανδίᾳ ἐν μέρει μὲν διὰ ξυλίνων, καὶ ἐν μέρει διὰ κινητῶν χαρακτήρων, καὶ ὅτι εἶναι ἀρχαιότερον τῶν ὑπὸ τοῦ Λαυρεντίου Κόστερ καὶ Γουτεμβεργίου ἐκτυπωθέντων βιβλίων. Ἄλλως δὲ οἱ Ἰταλοὶ ἐπιμένουσιν ὅτι πολὺ πρὸ ἐκείνων ἡ τυπογραφικὴ τέχνη εἶχεν ἀνακαλυφθῇ ὑπὸ τοῦ Παμφίλου Καστάλδη εἰς Φέλτρε.

Τὰ *παλαιότυπα*, ἤτοι τὰ πρὸ τοῦ 1500 ἐκτυπωθέντα βιβλία ὀνομάζονται incunabula, (γαλλ. incunables, γερμ. Inkunabel), διὰ λέξεως λατινικῆς σημαινούσης τὰ σπάργανα καὶ μεγίστην ἀποδίδουσιν αὐτοῖς ἀξίαν οἱ φιλόβιβλοι. Τὸ σπανιώτατον, κατὰ τοὺς Ἰταλούς, βιβλίον εἶναι τὸ *Monte Santo di Dio* ὑπὸ Ἀντωνίου τοῦ ἐκ Σιένης ἐκτυπωθὲν ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1477, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ πρῶτον μὲ εἰκόνας Ἰταλικὸν βιβλίον. Τούτου ἓν καὶ μόνον ἀντίτυπον εὑρίσκεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Τουρίνου.

Μεταξὺ τῶν σπανίων τούτων βιβλίων εἰσὶ καὶ δεκαὲξ Ἑλληνικά, ὧν τὰ πλεῖστα ἀρχαῖοι συγγραφεῖς μετὰ Λατινικῶν σημειώσεων.

Πρῶτον βιβλίον Ἑλληνικὸν εἶναι, ὡς γνωστόν, ἡ *Γραμματικὴ Κωνσταντίνου τοῦ Λασκάρεως* τυπωθεῖσα τῷ 1476 ἐν Μιλάνῳ παρὰ Δημητρίου τοῦ Κρητὸς (τοῦ καὶ Δαμιλᾶ ἢ Μεδιολανέως ἐπονομαζομένου). Ταύτης ἀντίτυπον ἐπωλήθη τῷ 1850 ἐν Παρισίοις, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ βιβλιογράφου Brunet ἀντὶ φράγκων 1200. Καὶ νῦν δέ, ὡς σημειοῦται ὁ Λεγράνδ, τὰ σπανιώτατα ἀντίτυπα αὐτοῦ πωλοῦνται εἰς τὴν αὐτὴν τιμήν, ἀπὸ 1000 μέχρι 1200 φράγκων.

Μετὰ τὴν γραμματικὴν τοῦ Λασκάρεως ἐτυπώθησαν ἐν Βενετίᾳ ἐν ἔτει 1484 τὰ *Ἐρωτήματα* τοῦ Χρυσολωρᾶ, ἡ ὑπὸ Λαονίκου τοῦ Κρητὸς ἔκδοσις τῆς Ὁμήρου *Βατραχομυομαχίας* (1486) καὶ ἡ τῷ αὐτῷ ἔτει γενομένη δευτέρα ἔκδοσις τοῦ Ψαλτηρίου ὑπὸ Γεωργίου Ἀλεξάνδρου τοῦ Κρητός. Ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ ψαλτηρίου ἐγένετο ἐν Μεδιολάνοις τῷ 1481 ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Ἰωάννου τοῦ Πλακεντίνου.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ἐκτὸς τῆς Ἑπταννήσου ἐκδοθέντων βιβλίων ὑποθέτω ὅτι τὸ πρῶτον εἶναι βιβλιάριον, ἐκ 37 σελίδων, εἰς μικρὸν ὄγδοον σχῆμα, οὗτινος ἀντίτυπον εὑρίσκεται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς, ἔχον τὴν ἑπομένην ἐπιγραφὴν ἐν τῇ προμετωπίδι:

Προσωρινὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος ἐν Κορίνθῳ αωκθ'. Α'. ἔτος τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἐν τῇ Ἐθνικῇ τυπογραφίᾳ. Τὰ δὲ πρῶτα ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ μου πατρίδι Σύρῳ τυπωθέντα βιβλία εἶναι τὰ ἑξῆς·

Διδασκαλίαι περὶ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τοῦ σπουδαίου μεταφρασθεῖσαι ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Δρόσου Μαρσέλα καὶ ἀφιερωθεῖσαι τῷ ἀειμνήστῳ Ἀστιγγι τῷ Βρεταν῾ῷ. Ἐν Ἑρμουπόλει, 1829, εἰς 12ον σελ. 80 καὶ «*Φαίδρα, τραγῳδία ὑπὸ Ρακίνου μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ**** [Δ. Μουρούζη]. Ἐν Σύρῳ 1829.

Ἀμφότερα τὰ βιβλία ταῦτα ἐτυπώθησαν ἐν τῷ τυπογραφείῳ ὅπερ ὁ Σάμιος Γαρουφαλῆς εἶχε μὲν συστήσῃ ἐν Σάμῳ τῷ 1819, δι' ἔλλειψιν δ' ἐργασιῶν μετέφερε τῷ 1828 εἰς Σύρον, ὁπόθεν πάλιν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1831 ἕνεκα τῶν Κυβερνητικῶν καταδιώξεων μετεκομίσθη εἰς Σάμον ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Λεκάτη. Εἰς τὸ τυπογραφεῖον ἐκεῖνο κείμενον παρὰ τὰς φυλακὰς ἔν τινι ἰσογείῳ οἰκίσκῳ εἰργάζοντο οἱ ἀδελφοὶ Γαρουφαλῆ Σάμιοι, Θ. Ν. Γραβινὸς καὶ ὁ Συμεὼν Πελοποννήσιος, εἶτα δὲ οἱ Γεώργιος καὶ Δημοσθένης Μελισταγεῖς Μακεδόνες, ὁ Ν. Βαρότζης Ἀμφισσεύς, συστήσαντες κατόπιν ἴδια τυπογραφεῖα, ὧν τὸ τοῦ Μελισταγοῦς διετηρήθη μέχρις ἐσχάτων. Ἐν τῷ εἰρημένῳ τυπογραφείῳ ὑπῆρχε καὶ στοιχειοχυτήριον, οὗτινος τὰς μήτρας κατεσκεύαζε χρυσοχόος τις ἐκ Κυδωνιῶν Χατζῆς, οὗτινος οὐδὲ τὸ ὄνομα οὐδὲ τὸ ἐπώνυμον κατώρθωσα νὰ μάθω. Ὁ μακαρίτης Σταμάτιος Κρίνος, ὅστις μοὶ διεβίβασε τὴν περὶ στοιχειοχυτηρίου πληροφορίαν, μοὶ εἶπεν, ὅτι ἔχει που σημειωμένον τὸ ὄνομα τοῦ Χατζῆ τούτου.

Ἐν Ἑρμουπόλει Μάϊος 1885.

Α. Κ. Χ.

ΑΙ ΑΠΑΡΗΓΟΡΗΤΟΙ ΧΗΡΑΙ

Χῆραι ἀπαρηγόρητοι εὑρίσκονται μόνον ἐν Σινικῇ. Αὐτόθι ἡ γυνή, τῆς ὁποίας ὁ σύζυγος ἀποθνήσκει, δύναται βεβαίως νὰ ὑπανδρευθῇ ἐκ νέου, ἀλλ' ἡ καταδικάζουσα ἑαυτὴν εἰς αἰώνιον χηρείαν ἀπολαύει μεγίστων τιμῶν. Οὕτω τῷ 1876 ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τοῦ Πεκίνου* αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, ἐπιτρέπον ν' ἀναρτηθῇ τιμητικὴ σανὶς πρὸς μνήμην τῆς συζύγου Μανδαρίνου δηλητηριασθείσης ὅτε ἐπληροφορήθη τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της.

Ὑπάρχουσι μάλιστα ἐν τῷ Οὐρανῷ Κράτει χῆραι θεωρούσαι καθῆκον αὐτῶν νὰ μὴ ἐπιζήσωσι τοῦ συζύγου των. Οὕτω ὁ κ. Παῦλος Λεφέβρ ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ *Οἱ Κιτρινοπρόσωποι* ἀναφέρει ὅτι τῷ 1880 δύο χῆραι ηὐτοκτόνησαν ἐνώπιον πολλῶν χιλιάδων θεατῶν. Ἐκ δὲ τῆς ἐφημερίδος τοῦ Χόγκ-Κόγκ ἐρανίζεται τὴν ἔκθεσιν μιᾶς τοιαύτης αὐτοκτονίας, συνταχθεῖσαν ὑπὸ μάρτυρος αὐτόπτου καὶ ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

Σινικὴ πομπὴ συνώδευε νέαν γυναῖκα φορροῦσαν κοκκινόχρουν καὶ χρυσοῦφαντον ἐνδυμασίαν, καὶ καθημένην ἐπὶ φορείου πολυτελῶς κεκοσμημένου. Μετέβαινε ν' ἀπαγχονισθῇ, καὶ προσεκάλεσε τὸ κοινὸν νὰ παρευρεθῇ εἰς τὸν ἀπαγχονισμόν της· ἔλαβε δὲ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της, ὁ ὁποῖος τὴν ἀφῆκε ἄτεκνον.

Ἡ ἀγχόνη εἶχε στηθῆ εἰς ἀγρὸν κείμενον παρὰ τὸ χωρίον, εἰς τὸ ὁποῖον κατῴκει ἡ χήρα. Ὅταν ἡ πομπὴ ἔφθασε πρὸ τῆς ἀγχόνης, ἡ χήρα κατέβη τοῦ φορείου καὶ βοηθουμένη ὑφ' ἑνὸς ὑπηρέτου ἀνέβη ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος. Ἐπ' αὐτοῦ ἦτο ἐστρωμένη τράπεζα μετὰ φαγητῶν. Ἡ χήρα ἐχαιρέτισε τὸ πλῆθος, ἐκάθησε μετὰ τινῶν συγγενῶν της εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἔφαγε μὲ μεγάλην ὄρεξιν.

Μετὰ ταῦτα ἀνεβίβασαν ἐπὶ τῆς τραπέζης μικρὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐθώπευσε καὶ τὸ ἐκόσμησε μὲ τὸ περιλαίμιον τὸ ὁποῖον ἐφόρει ἡ ἰδία.

Εἶτα ἔλαβεν ὡραῖον κάνιστρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ὀρύζιον, χόρτα καὶ ἄνθη, καὶ διασκορπίζουσα ταῦτα ἐπὶ τῶν θεατῶν ηὐχαρίστησεν αὐτούς, διότι τὴν ἐτίμησαν διὰ τῆς παρουσίας των, καὶ ἐξήγησε τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ἀπεφάσισε ν' αὐτοκτονήσῃ.

Μετὰ ταῦτα τρὶς διὰ σάλπιγγος ἠγγέλθη ὅτι ἐπέστη ἡ στιγμὴ τῆς αὐτοκτονίας, ἀλλ' ἐπῆλθεν ἀναβολὴ διότι παρετηρήθη ἡ ἀπουσία ἑνὸς ἀδελφοῦ της, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε τὴν γενναιότητα νὰ παρευρεθῇ εἰς τὸ θέαμα τοῦτο.

Ἡ ἀγχόνη εἶχε στηθῆ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Ἑκατέρωθεν τοῦ ἰκριώματος δύο κάθετοι πάσσαλοι ὑπεβάσταζον ἰσχυρὸν ὁριζόντιον ἰνδοκάλαμον, ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς ὁποίας ἐκρέματο ἐρυθρὸν σχοινίον ἀπολῆγον εἰς θηλειάν· τὸ σχοινίον διήρχετο διὰ μικροῦ κρίκου, καλυπτομένου ὑπὸ ἐρυθροχρόου μεταξίνου μανδηλίου· τοῦ ἰκριώματος ὑπερέκειτο σκέπη.

Ὁ ἀπουσιάζων ἀδελφὸς κατεπείσθη νὰ παραστῇ, ἀφίκετο τέλος, ἡ δὲ χήρα ἀνέβη πάραυτα ἐπὶ μιᾶς ἕδρας εὑρισκομένης ὑπὸ τὴν θηλειάν. Ὅπως δὲ βεβαιωθῇ ὅτι τὰ πάντα ἦσαν καλῶς διευθετημένα ἔθηκεν ἀδιστάκτως τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐντὸς τῆς θηλειᾶς, εἶτα τὴν ἐξήγαγε διὰ ν' ἀποχαιρετίσῃ διὰ τελευταίαν φορὰν τοὺς πλήρεις θαυμασμοῦ θεατὰς αὐτῆς. Ἀκολούθως τὴν ἠσπάσθησαν διὰ τελευταίαν φορὰν οἱ συγγενεῖς καὶ αἱ φίλαι της καὶ ἔρριψε τὸ ἐρυθόχρουν μανδήλιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της.

Ἐπρόκειτο ν' ἀφαιρεθῇ ἡ ἕδρα ἐπὶ τῆς ὁποίας ἵστατο, ὅταν πολλοὶ ἐκ τοῦ πλήθους ἐφώναξαν ὅτι ἐλησμόνησε νὰ καταβιβάσῃ τὸν κρίκον, ὁ ὁποῖος θὰ συνέσφιγγε τὸ σχοινίον περὶ τὸν τράχηλόν της. Ἡ χήρα ηὐχαρίστησε τὸ πλῆθος μειδιῶσα, ἔθηκε τὸν κρίκον εἰς τὴν θέσιν του, εἶτα ζητήσασα διὰ νεύματος ν' ἀφαιρέσωσι τὴν καθέκλαν ἠωρήθη εἰς τὸ κενόν.....

Μετ' ἀπαραδείγματίστου ἀταραξίας συνήνωσε τὰς χεῖρας αὐτῆς καὶ προτείνασα αὐτὰς ἐξηκολούθει ἀποχαιρετοῦσα τοὺς θεατὰς κατὰ τὸν σινικὸν τρόπον ἄχρις οὗ οἱ σπασμοὶ τοῦ στραγγαλισμοῦ ἐχώρισαν τὰς χεῖρας αὐτῆς. Ἦτο νεκρά.

Ἀφῆκαν τὸ πτῶμα κρεμάμενον ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, εἶτα δ' οἱ ὑπηρέται τὸ κατεβίβασαν. Ὁ εἷς τῶν ὑπηρετῶν λαβὼν τὸ σχοινίον ἠθέλησε νὰ τὸ κόψῃ ὅπως κρατήσῃ τεμάχιον αὐτοῦ, ὡς ἐκ τούτου δ' ἐπῆλθε συζήτησις τὴν ὁποίαν ἐπωφεληθεὶς ἐπλησίασα εἰς τὸ φορεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ἔμελλον νὰ μετακομίσωσι τὸ πτῶμα εἰς τὴν παγόδαν· ἐπεθύμουν νὰ βεβαιωθῶ ἂν ἡ χήρα ἦτο πράγματι νεκρά.

Ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὴν παγόδαν ἐξήπλωσαν τὸ πτῶμα ἐπὶ κλίνης καὶ ἀφῄρεσαν τὸ μανδήλιον τὸ καλύπτον τὸ πρόσωπον τῆς χήρας· ἐπὶ τοῦ προσώπου τούτου παρετήρησα τ' ἀναμφισβήτητα ἴχνη τοῦ θανάτου.

Αἱ ἀρχαὶ δὲν δύνανται νὰ παρακωλύσωσι τὰς τοιαύτας αὐτοκτονίας. Μνημεῖον ἐγείρεται πάντοτε εἰς μνήμην τῆς χήρας τῆς θυσιαζούσης οὕτω τὴν ζωὴν αὐτῆς.

Β.

Η ΑΠΟΞΗΡΑΝΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΠΑΪΔΟΣ

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐγένοντο πανηγυρικῶς τὰ ἐγκαίνια τῆς περατώσεως τῆς *μεγάλης διώρυγος πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων* τῆς Κωπαΐδος, τουτέστι τοῦ δυσχερεστέρου μέρους τῶν ἐργασιῶν πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς λίμνης. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὕτῃ ἡ *Ἐφημερὶς* ἐδημοσίευσεν ἔκθεσιν περὶ τῆς μεγάλης ἀξίας καὶ χρησιμότητος τοῦ ἔργου τούτου, ἐξ ἧς μεταφέρομεν ἐνταῦθα τὰ ἑπόμενα·

Τὸ ἔργον εἶνε ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα μένουσιν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς ὡς ἀθάνατα τεκμήρια τῆς νίκης τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, κλείζοντα τὸ ὄνομα τῶν μηχανικῶν, οἵτινες συνέλαβον καὶ ἤγαγον εἰς πέρας τὸ τεράστιον ἔργον. Ἡ Κωπαΐς εἶνε ἡ δευτέρα ἀποξηραινομένη λίμνη· ὁ πρίγκιψ Τορλόνια ἀνέλαβε ἀπὸ τοῦ 1854 τὴν ἀποξήρανσιν τῆς λίμνης *Φουτσίνο*, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀββετζάνου· τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ἐδαπάνησεν ἐκεῖ ὑπερβαίνουσι τὰ τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια, ἐνῷ ἡ ἐπιφάνεια τῶν κατακτηθεισῶν ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ στοιχείου γαιῶν μόλις εἶνε ἡ ἡμίσεια τῆς τῆς Κωπαΐδος. Ἀληθῶς αἱ δυσχέρειαι, ἃς εἶχον οἱ μηχανικοὶ νὰ ὑπερνικήσωσιν ἐν Ἰταλίᾳ, ἦσαν πολλῷ μείζονες τῶν διὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῆς ἑλληνικῆς λίμνης, καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δύναταί τις νὰ ὑμνήσῃ μᾶλλον τὴν ἀποξήρανσιν τῆς Κωπαΐδος, διότι διὰ πολλῷ ἠσσόνων θυσιῶν ἀποδίδει εἰς τὴν Ἑλλάδα διπλασίαν ἐπιφάνειαν γῆς, ἀνεξαντλήτου σχεδὸν εὐφορίας. Δὲν ἔγκειται μόνον ἐν τούτῳ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἐν Ἑλλάδι συντελουμένου ἔργου. Ἐὰν ἡ ἐπιφάνεια τῆς λίμνης *Φουτσίνο* ἦτο ἐλάσσων τῆς τῆς Κωπαΐδος, ἀλλ' ὅμως τὸ βάθος αὐτῆς ἦτο τετραπλοῦν, ὁ δὲ ὄγκος τοῦ ὕδατος τριπλάσιος. Καὶ ἐκείνης μὲν τὰ ὕδατα μόνον τὴν ἄρδευσιν τῶν γαιῶν ἐπιτελοῦσιν, ἐνῷ ἐν τῇ Κωπαΐδι κατὰ τοὺς ὑγροὺς μῆνας, δηλαδὴ ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας, θὰ χρησιμοποιῶνται κατὰ τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν, παρέχοντα δώδεκα χιλιάδων ἵππων δύναμιν εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς χώρας. Ἡ δύναμις αὕτη καθίστησι τὴν ἑταιρίαν τῆς Κωπαΐδος ἕνα τῶν μεγίστων βιομηχανικῶν μοχλῶν τῆς ὑφηλίου· ὁλόκληρος δὲ ἡ Ἑλλὰς ἐὰν θελήσῃ νὰ ἀθροίσῃ τὴν δύναμιν πάντων τῶν βιομηχανικῶν αὐτῆς ἐργαστηρίων τῶν δι' ἀτμοῦ ἢ δ' ὕδατος κινουμένων δὲν εἶχε μέχρι τοῦδε τὸ μέγα τοῦτο ποσὸν κινητηρίας δυνάμεως. Ὅταν μετὰ δύο ἔτη θὰ συντελεσθῇ τὸ ἔργον τῆς ἀποξηράνσεως, ἡ ἑταιρία μεθ' ὑπερηφανείας θὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὴν Εὐρώπην τὴν πολύτιμον αὐτῆς κατάκτησιν καὶ θὰ κινήσῃ πάντων τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοσοῦτον τεραστίου ἀποτελέσματος διὰ σχετικῶς μικρῶν μέσων.....

Ἡ Κωπαὶς λίμνη εἶνε περίκλειστος λεκάνη, ἐν ᾗ συρρέουσι τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν τὰ κατερχόμενα ἐκ τῶν βορείων κλιτύων τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ Ἑλικῶνος. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς εἶνε 250 000 στρεμμάτων. Αἱ γαῖαι τῆς Κωπαΐδος εἰσὶν εὐφορώταται, ἕνεκα τῶν ἀφθόνων ὀργανικῶν ὑλῶν ἃς περιέχουσιν, ἀλλὰ πέριξ τῆς λίμνης εἰς περιφέρειαν δεκαπέντε μέχρις εἴκοσι χιλιομέτρων ἐνδημοῦσι χρονίως ἑλώδεις πυρετοί.

Ἡ ἀποξήρανσις λοιπὸν ἔχει διπλοῦν σκοπόν: Νὰ ἀποδώσῃ 250,000 στρέμματα εὐφόρου γῆς εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἐξυγιάνῃ τόπον, ὃν λυμαίνονται οἱ ἑλώδεις πυρετοὶ εἰς περιφέρειαν δεκαπέντε ἕως εἴκοσι χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς λίμνης.

Ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ὁ πυθμὴν τῆς λίμνης ὑψώθη καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς ηὐξήθη. Οἱ ἀρχαῖοι πολλάκις εἶχον ἀποπειραθῆ νὰ ἀποξηράνωσιν αὐτήν, ὑφίστανται δὲ τὰ ἴχνη τῶν ἀποπειρῶν τούτων.

Αἱ ἐργασίαι τῆς ἀποξηράνσεως περιλαμβάνουσι δύο μέρη: 1ον τὰς κυρίως διώρυγας τῆς ἀποξηράνσεως καὶ 2ον τὴν γραμμὴν τῶν λεγομένων ἀπαγωγῶν σηράγγων.

Διὰ τῶν διωρύγων τῆς ἀποξηράνσεως πράκειται νὰ διοχετεύωνται τὰ ὕδατα τῶν ἐκβαλλόντων εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην ποταμῶν καὶ τὰ ὄμβρια εἰς τὴν ἀπαγωγὸν σήραγγα τῆς Καρδίτσης. Αἱ διώρυγες εἰσὶ τρεῖς: Ἡ μεγάλη περιφερικὴ διῶρυξ ἐκτάσεως 34 χιλιομέτρων ἥτις θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν νοτίαν τῆς λίμνης ὄχθην, ἡ περιφερικὴ διῶρυξ τοῦ Μέλανος ποταμοῦ, ἥτις θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν βορείαν ὄχθην καὶ ἡ ἐσωτερικὴ διῶρυξ, ἐν ᾗ θὰ χύνωνται τὰ ὄμβρια ὕδατα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς λίμνης καὶ κατὰ τὸ βαθύτερον αὐτῆς μέρος. Αἱ τρεῖς αὗται διώρυγες θὰ συνενῶνται ἐν Καρδίτζῃ. Τὸ πρῶ-

τον τοῦτο μέρος τῶν ἐργασιῶν ἤρξατο ἤδη, ἀλλὰ δὲν θέλει προβῆ δραστηρίως εἰμὴ μετὰ τὴν μερικὴν ἀποξήρανσιν τῆς λίμνης, τουτέστιν ἀφοῦ ἀνοιχθῇ ἡ σήραγξ τῆς Καρδίτσης.

Διὰ τῶν σηράγγων τὰ ὕδατα θὰ διοχετεύωνται μέχρι τῆς θαλάσσης, διερχόμενα ἀλληλοδιαδόχως διὰ τῶν μικρῶν λιμνῶν Ὑλίκης (Αἰκερι) καὶ Παραλίμνης. Ἀποτελοῦνται δὲ τὰ τεχνικὰ ταῦτα ἔργα: 1ον) Ἐκ μεγάλης τάφρου καὶ σήραγγος 672 μέτρων μήκους ἐν Καρδίτζῃ, διοχετευούσης τὰ ὕδατα τῆς Κωπαΐδος εἰς τὴν Ὑλίκην, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιφάνεια ὑπερέχουσα νῦν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης κατὰ 52 μ. θὰ ὑψωθῇ κατὰ 25 εἰδέτι· 2ον). Ἐξ ὀχετοῦ 50 μέτρων πλάτους ἐν Μορίκι, δι' οὗ τὰ πλεονάζοντα ὕδατα τῆς Ὑλίκης θὰ διοχετευθῶσιν εἰς τὴν Παραλίμνην, ὅτε ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ἀπὸ 36 μ. θὰ ἀνέλθῃ εἰς 55, τοῦτ' ἔστι θὰ ὑψωθῇ κατὰ 19 μ. 3ον). Ἐκ σήραγγος 860 μέτρων μήκους ἐν Ἀνθηδόνι, δι' ἧς θὰ χύνωνται τὰ ὕδατα τῆς λίμνης Παραλίμνης εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ὕψους 55 μέτρων, ἐξ οὗ θὰ προκύπτῃ δύναμις 12,000 ἵππων, δυναμένη νὰ χρησιμεύσῃ εἰς δημιουργίαν βιομηχανικῆς πόλεως ἐπὶ τόπου ἢ νὰ μεταφέρῃ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ τὴν δύναμιν καὶ τὸ φῶς εἰς μακρὰν ἀπόστασιν.

Αἱ ἀπαγωγοὶ σήραγγες συμπληροῦνται διὰ μεγάλης ἐν Οὐγκάρᾳ σήραγγος 1030 μ. μήκους καὶ ὕψους 160 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἥτις θὰ χρησιμεύῃ κυρίως ὡς διοχευτικὴ διῶρυξ εἰς μέγα ὑδραυλ. μηχάνημα, ὅπερ θὰ χρησιμοποιῇ τὴν ἐκ τῆς πτώσεως τῶν ὑδάτων μεταξὺ τῶν λιμνῶν Παραλίμνης καὶ Ὑλίκης δύναμιν ὅπως ἀποστέλλῃ εἰς τὴν λίμνην Κωπαΐδα καθ' ἕκαστον θέρος 50 ἑκατομμύρια κ. μ. ὕδατος, ἤτοι ὕδωρ ἀρκοῦν πρὸς ἄρδευσιν 60 μέχρις 70,000 στρεμμάτων.

Αἱ σήραγγες δύνανται νὰ λειτουργήσωσιν ἀπὸ τοῦδε. Ἡ σήραγξ τῆς Καρδίτζης εἶνε περατωμένη. Αἱ ἐργασίαι τῆς διώρυγος τοῦ Μορίκι εἰσὶν ἱκανῶς προκεχωρημέναι. Ἡ σήραγξ τῆς Ἀνθηδόνος διετρήθη ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ἡ σήραγξ κατὰ τὴν ὁριστικὴν αὐτῆς τομὴν ἐπὶ τὸ τέταρτον τοῦ μήκους της. Τὸ ἔργον ταῦτα θὰ περατωθῇ ἐντὸς τοῦ 1886.

Ἡ σήραγξ τῆς Οὐγκάρας διετρήθη ἐπὶ 300 μέτρα.

Δύναται νὰ εἴπῃ τις ὅτι τὸ δυσχερέστερον μέρος τῶν ἐργασιῶν ἐξετελέσθη.

Ἀνοιγομένης τῆς ἀπαγωγοῦ σήραγγος τῆς Καρδίτσης, τὰ ὕδατα τῆς Κωπαΐδος σημαντικῶς θὰ ταπεινωθῶσι καὶ δὲν θὰ ὑψωθῶσι τοῦ λοιποῦ· τὸ πρὸς τὰς ὄχθας μέγα μέρος τῆς λίμνης, περίπου 40—50,000 στρέμματα, θέλει ἀποξηρανθῇ καὶ δοθῇ εἰς καλλιέργειαν, οὕτω δὲ ἐν γένει καὶ ἡ ὑγεία τῶν πέριξ θέλει βεβαίως ἐπαισθητῶς βελτιωθῇ.

Ἡ Ἑταιρία δύναται νῦν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς πρὸς κατασκευὴν τῶν διωρύγων τῆς ἀποξηράνσεως ἐργασίας, ὑπὸ ὅρους εὐνοϊκωτέρους καὶ εὐχερεστέρους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὰ προσκλητήρια δι' ὧν οἱ εὔποροι Ἰαπωνοὶ καλοῦσιν εἰς δεῖπνον τοὺς γνωρίμους φαίνονται παραδοξότατα εἰς πάντα Εὐρωπαῖον. Ὁ Ἰαπωνὸς νομίζει ἄκρον ἄωτον τῆς εὐγενείας καὶ τῆς ἀβρότητος τὴν ὑποτίμησιν παντὸς εἰς αὐτὸν ἀνήκοντος, καὶ τὴν ταπείνωσίν του ἐνώπιον τῶν ἄλλων. Ὅθεν τὰ προσκλητήριά του γράφει οὕτω πως: «Σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσῃς διὰ τὴν προσβολήν, τὴν ὁποίαν σοῦ κάμνω, παρακαλῶν σε νὰ μὴ ἀπαξιώσῃς νὰ συγγευματίσῃς μετ' ἐμοῦ. Ἡ εὐτελὴς καὶ ρυπαρὰ οἰκία μου δὲν εἶναι βεβαίως ἀξία τοιαύτης τιμῆς, νὰ φιλοξενήσῃ σέ, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ἀγροῖκοι καὶ ἀνάγωγοι ἄνθρωποι, καὶ τὰ φαγητά μας εἶναι ἐλεεινὰ καὶ ἀξιοδάκρυτα· ὅμως τρέφω τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ συγκατανεύσῃς νὰ ἔλθῃς εἰς τὸν οἶκόν μου τὴν δεῖνα ἡμέραν εἰς τὰς 6. μ. μ.» Ὁ ξένος, ὁ τὸ πρῶτον λαμβάνων τοιαύτην πρόσκλησιν, ἐπὶ πολὺ διστάζει ἂν πρέπει νὰ τὴν δεχθῇ. Ὅταν ὅμως ἀποφασίσῃ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ γεῦμα — καὶ τοῦτο πράττει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ περιεργίας κινούμενος — εὑρίσκει οἰκίαν κομψὴν καὶ καθαριωτάτην, ἀνέτως καὶ φιλοκάλως ἐσκευασμένην, εὐγενέστατον καὶ περιποιητικώτατον οἰκοδεσπότην, καὶ φαγητὰ ἐκλεκτὰ 10 μέχρι 15 εἰδῶν. Μόνος λόγος τοῦ τοιούτου ἐξευτελισμοῦ ἐν τοῖς προσκλητηρίοις καὶ τοῦ οἰκοδεσπότου καὶ τῶν κτημάτων αὐτοῦ εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς καλῆς ἰαπωνικῆς ἀνατροφῆς ἐπιβαλλομένη ὑπερβολικὴ μετριοφροσύνη.

Ἐν Λιέγῃ τῆς Βελγικῆς γίνεται χρῆσις τοῦ τηλεφώνου ὡς ἐγερτηρίου. Οἱ συνδρομηταὶ τοῦ τηλεφώνου παραγγέλλουσιν εἰς τὸν κεντρικὸν σταθμόν, ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ τοὺς ἐξυπνήσῃ τὴν δεῖνα ὥραν τῆς νυκτὸς ἢ τῆς πρωΐας. Κατὰ τὴν ταχθεῖσαν ὥραν ὁ ὑπάλληλος τοῦ τηλεφωνικοῦ σταθμοῦ θέτει εἰς κίνησιν τὸν κώδωνα τῆς συσκευῆς τῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ συνδρομητοῦ, καὶ ὁ κώδων κρούεται ἀδιαλείπτως μέχρις ὅτου ὁ κοιμώμενος ἐγερθεὶς τηλεφωνήσῃ εἰς τὸν σταθμὸν ὅτι ἤκουσε.

— Μήπως θέλεις, κυρά, νὰ ἀγοράσῃς αὐτὸ τὸ δόκανο γιὰ τοὺς ποντικούς;

— Ὄχι, παιδί μου. Δὲν ἔχομε ποντικοὺς 'ς τὸ σπίτι. Ἡ κόρη μου παίζει πιάνο.

Ἐν σχολείῳ χωρίου:

Διδάσκαλος.— Ποιὸς εἰμπορεῖ νὰ μοῦ εἰπῇ ἀπὸ σᾶς ποιὸ ἄλλο ζῶον ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σκύλο εἶνε πιστὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ μένει πάντοτε εἰς τὴν κατοικίαν του;

Πέτρος.—Οἱ ψύλλοι, δάσκαλε.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1886—456.